

כאמ"ר קרן לא עם נורמן... הכנסת המוסדות החרדיים... (מאמר קצר)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאנת אריה 25/17 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 443

הוצגה ע"י בנם הנה"צ
הד"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שלימ"א לונדון

לע"פ הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, יב' ניסן התשע"ב. מסכת כריתות דף טז – דף כב

דף טז ע"א

א) רש"י ד"ה ה' מיני קדרה, כגון כרישין ובצלים וכו'. אמנם תוס' ד"ה בה' מיני קדרה, לא פירשו כן, וביאר הערוך לנר, דמיאנו בפירוש רש"י, משום דבהאי גונא לא חשיב ה' תמחויין, כיון דהשינוי לא הוי אלא במה שאוכל עמהם. ומאידך גיסא רש"י לא פירש כמותם, משום דלא משמע ליה דשייך לקרות צלי שנצלה בשפוד ואסכלה מיני קדרה.

ב) רש"י ד"ה ה' מיני טעמים, צלי ומבושל כבוש שלוק וכו'. אמנם בתוס' ד"ה בה' מיני קדרה החליפו שלוק בטיגון. וביאר הערוך לנר, דרש"י שפירש כן לעין ה' טעמים, מצי למימר דשלוק ומבושל חשיבי ב' מיני טעמים, אבל תוס' דפירשו כן גבי ה' מיני קדרה, שלוק ומבושל חד מין קדרה הוא, אלא דשלוק נתבשל יותר. הלכך כתבו, טיגון במקום שלוק.

ג) מתני', ומה נדה. הקשה בחידושי הגרע"א, איך ילפינן שבת מנדה, הא איכא למיפרך דנדה שאני שכן נהנה. ונשאר בצריך עיון. ותיריך הערוך לנר, דדווקא ר' שמעון הוא דסבירא ליה האי פירכא, דהא אמר לעיל (טו): במתניתין, דלא כך שאלו ר' עקיבא, ומסקינן דקשיא ליה דאיכא למיפרך מה לאוכל שכן נהנה, אבל תנא קמא דאמר דבעא מיניה גבי שוחט בחוץ, לא חשיב האי פירכא ד"שכן נהנה", ויש לומר, דתנא דמתניתין סבירא ליה כוותיה. והעולת שלמה תירץ, דבשבת נמי יש לומר דהוציא דבר מאכל בפיו ובלעו, כדאמרינן לעיל (יד), ובליעתו היא הנחתו, והרי נהנה ממלאכת שבת. [ולכאורה אינו דומה. דההנאה אינה מעצם מעשה האיסור, ולא בעינן לה להחשיב איסור].

ד) מתני', ומה נדה שאין בה תוצאות הרבה וחטאות הרבה. ביאר רבינו גרשום, דחדא מילתא קאמר, דהיינו שאין בה ענינין הרבה של אבות מלאכה לחייבו חטאות הרבה.

ה) מתני', שבת שיש בה תוצאות הרבה ומיתות הרבה. הקשה הערוך לנר, דהא הכא איירינן בשוגג, ואמאי נקט "ומיתות הרבה". עוד, דאין זה דבר והיפוכו, דהא לענין נדה נקט "וחטאות הרבה", אם כן, לענין שבת נמי בעי למינקט דיש בה "חטאות הרבה". אמנם הגירסא במשניות, בתרווייהו "וחטאות הרבה". וכן הגיה הרש"ש. וכן הגיה השיטה מקובצת (אות ט).

ו) מתני', יש בהן לאחר זמן וכו'. הקשה המהרש"ם, דהוה ליה למימר הבא על החרשת יוכיח, דהא לא יהיה גם לאחר זמן.

ז) מתני', אמר לי הבא על הבהמה יוכיח. הקשה השיטה מקובצת (אות יב), לרב חסדא דאמר לקמן (עמוד ב), דמיבעיא ליה לר' עקיבא בשגגת שבת וזדון מלאכות אי ימים שבינתים הוי ידיעה לחלק, אי לאו. היאך מוכיח מבהמה, דמאי ימים שבתים שייך, דבשלמא גבי נדה שייך כדמפרש לקמן (יז). ותיריך, דהא דהשיב לו כן לדבריו דר' אליעזר עצמו השיב, דמחייב על כל ביאה וביאה, והכי קאמר הבא על בהמה יוכיח דחייב לדידי.

ח) רש"י ד"ה נדה אין בה, וחייב על כל ביאה וביאה בהעלם אחת כדאמר ר' אליעזר לעיל בגמ' בא עליה וכו'. הקשה השפת אמת, הא לקמן (יז) לא

מוקמינן הכי, אלא או דגרסינן "נדות" ומיירי בה' נשים, ומאן דגריס "נדה" איירי בדאיכא ימים טהורים בינתים. וכתב דיש לומר, דכונת רש"י דודאי ר' אליעזר לטעמיה אזיל, דאפילו נדה אחת חייב. ור' עקיבא לא חש להשיבו, משום דאכתי איכא למילף מב' נדות או מימים חלוקים. ומשום הכי השיב לו דאף מנדות וימים חלוקים ליכא למילף. אמנם התוס' לקמן (עמוד ב) ד"ה אמר רבה כתבו, דר' אליעזר השיב לר' עקיבא לדברי רבי עקיבא.

ט) רש"י ד"ה והנדה מוזהרת עליו, דכתיב ונכרתו שניהם מקרב עמם. הקשה התוס' יו"ט (פ"ג מ"י), דהא האי קרא קאי אעונש, ועדיין אזהרה לא שמענו. לכך כתב, כדפירש רש"י בפירוש התורה (ויקרא יח, ו), על קרא ד"לא תקרבו לגלות ערוה", להזהיר הנקבה כזכר. והערוך לנר כתב, דמכל מקום, ניחא לרש"י לאתויי האי קרא דעונש, כיון דהכא איירי לענין חילוק חטאות, וחטאת תלוי בעונש כרת, דכל שחייבין על זדונו כרת חייבין על שגגתו חטאת.

י) רש"י ד"ה אי קבעי, בתוה"ד, הני תרתי שבתות כשני גופי עבירות כאילו קצר וזרע בהעלם אחת וחייב על כל אחת. וכן כתבו התוס' לקמן (עמוד ב) בד"ה ותניא אחריתי, דכיון דשבתות כגופין דמיין, הוה ליה כעושה ב' חצאי מלאכות שאינן דומות זו לזו בהעלם אחת. וברבינו גרשום ביאר, דהויין כחילוק גופין של נדה, כמו הבא על נדות הרבה שחייב על כל נדה ונדה. וכן ביאר הרש"ש. וכתב העולת שלמה, דרש"י נמנע לפרש כן, משום דאם כן, בסמוך דאמרינן "או דלמא בשגגת מלאכות פשיטא דכגופין דמיין וכי מיבעי ליה בשגגת שבת", נימא דליהוי נמי כגופין המחולקין, אלא על כרחך דבשבתות לא אמרינן הכי, אלא בבעלי חיים, ולא מיבעי ליה אלא דיהיו גופי השבתות כשתי גופי מלאכות שאינן דומות. ופשיט מנדה, דכי היכי דבא על ה' נדות, אמרינן דגופין מחלקין כשתי העלמות, גופי השבתות נמי יועילו לכל הפחות ליחשב כשתי מלאכות שאינן דומות.

יא) גמ', תרתי בעא מיניה. כתב הערוך לנר, דלא אמר "חיסורי מחסרא" כדאמרינן בכל מקום שמוסיף על דברי המשנה, משום דאף להך דמשנינן קאי לישנא דמתניתין כדקתני, והכי קמבעיא ליה ר' עקיבא במעין מלאכה אחת בשבתות הרבה, אי חייב שתיים, או משום דהוו כגופין, או משום ימים שבינתיים, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, ועוד מספקא ליה לר' עקיבא, האם מכל מקום חייב שתיים, משום דתולדות הרבה כאבות דמיין אפילו תולדות מעין מלאכה אחת. [אמנם רש"י אמתניתין ד"ה מלאכות הרבה כתב, מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, תולדות הרבה של אב אחד בשבתות הרבה. אותן שעשה בשבת זו עשה בשבתות אחרני. ומשמע מדבריו דהא דקתני "מעין מלאכה אחת" קאי רק אהך ספיקא דולדי מלאכות, ולא אשבתות הרבה, ודלא כמו שביאר הערוך לנר. (ג.ו.).] (ועיין לקמן אות כ).

יב) רש"י ד"ה תרתי בעא, ואף על גב דמנדה לא בעי למיפשט ליה אלא חדא דהא בנדה ליכא תולדות. הקשה הערוך לנר, אמאי ליכא למיפשט נמי מנדה

מסיפא, הא איכא למידק נמי ממציעתא דקתני גבי זדון שבת ושגת מלאכות, דלא כר' אליעזר, מהא דלא קתני דחייב על כל אב מלאכה של כל שבת ושבת. וכעין זה הקשו המנחם שלמה (סימן רה) והגר תמיד, עיין שם מה שתירצו. ויש ליישב, דאיכא למימר דר' עקיבא שאל ממנו לענין שגת שבת וזדון מלאכות, ואהה קפשיט ליה דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק, אבל גבי זדון מלאכות ושגת שבת דלא שאל ממנו, איכא למימר דר' אליעזר נמי סבר דאינו חייב על כל אחת ואחת, וכמו דכתב רש"י בד"ה ולא קביל, דלאביי דקאמר דלא שאל ממנו גבי הא, אפילו ר' אליעזר לא מחייב אלא חדא, ומשום הכי אין להוכיח אלא מדינא דסיפא דבהא ודאי פליג. (ג.ו.).

(ט) רש"י ד"ה ולא קביל מיניה, מדתניא וכו' בין אביי ורבה איכא פלוגתא אליבא דר' אליעזר בזדון שבת ושגת מלאכות דלרבה מחייב ליה ר' אליעזר תרתי ולאביי אפילו ר' אליעזר לא מחייב אלא חדא. הקשה הערוך לנר, מינא ליה לרש"י הא, כיון דר' עקיבא לא איירי בה. ותירץ, דכיון דבין לרבה בין לאביי, פשיטא טפי לחייב שתיים בזדון מלאכה ושגת שבת, מבשגת מלאכה וזדון שבת, וכיון דאליבא דאביי לא שאל ר' עקיבא מר' אליעזר רק לענין ימים שבינתיים, אמאי לא פשט לו מכח קל וחומר מזדון שבת ושגת מלאכות, אלא על כרחך דלר' אליעזר אינו חייב אלא אחת.

(כ) גמ', ר' חסדא אמר זדון שבת ושגת מלאכות אפילו ר' עקיבא סבירא ליה דכגופין דמיין. הרמב"ם (פ"ז משגגות ה"ח) פסק כר' חסדא, דחייב על כל מלאכה ומלאכה בין בזדון שבת ושגת מלאכות ובין בשגת שבת וזדון מלאכות. וכתב, דהיינו דוקא כשעשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בשבתות הרבה, אבל אם עשה מלאכה אחת כגון זריעה, בשבתות הרבה, לא אמרינן שבתות כגופין ולא ימים שבינתיים מחלקין. ובלחם משנה (שם) הקשה, דלכאורה כולה סוגיא מוכח דאפילו עשה אותה מלאכה ממש, אמרינן דכגופין הויין. והערוך לנר (לקמן יז). כתב, דמקור דברי הרמב"ם, מהא דקתני במתניתין, דשאלו בעושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת, דהיינו דאף בספיקא ד"שבתות הרבה" מבעיא ליה דוקא בגונא שעושה כמה תולדות של מלאכה אחת. וחזונו דמיבעיא ליה ר' עקיבא במעין מלאכה אחת בשבתות הרבה, אי חייב שתיים, או משום דהוה כגופין או משום דימים שבינתיים, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, ועוד מספקא ליה, אם מכל מקום חייב שתיים משום תולדות הרבה כאבות דמיין, אפילו תולדות דמעין מלאכה אחת. (ועיין לעיל אות יא).

(כא) גמ', וכי בעי מיניה שגת שבת וזדון מלאכות וכו' דימים שבינתיים אי הויין ידיעה לחלק. הקשה השיטה מקובצת (אות ה), מה הראיה שמביא ר' אליעזר מבא על הבהמה, הא ליכא ימים שבינתיים, דהיינו ימי היתר. וכתב המהרש"ם, דאולי יש לומר, דסבר כר' יהודה דסומא פטור ממצות, ולשיטת כמה פוסקים פטור נמי מלא תעשה, ואם כן, משכחת לה בבא על בהמה ונסתמא וחזר ונתפקח וחזר ובא על בהמה דאיכא ימים שבינתיים. ועיין לקמן (יז). אות ח.

(כב) תוס' ד"ה רב חסדא אמר, דהא אותיב ר"ע על הקל וחומר וכו'. כתב הערוך לנר, דבדברי אביי נמי בעינן למימר הכי, דהא לא פליגי אלא בהא דאביי סבר דלר' עקיבא זדון שבת ושגת מלאכות הויין כגופין. אלא דניחא לתוס' למינקט ר' חסדא כיון דאיהו קאמר האוקימתא לפי האמת, ואביי רק הקשה לרבה.

(כג) בא"ד, שם. הקשה הערוך לנר, הא שפיר נפשט האיבעיא מבהמה, וכדפירש רש"י לעיל (עמוד א) בד"ה בהמה, דהכי קאמר, "הבהמה כשבת" דהיינו כזה כן זה. ותירץ, דלא ניחא לתוס' בכך, דבשלמא מנדה וקטנה פשיט שפיר כדמוקמינן לקמן (יז), דאיירי בטבלה בינתיים דדמי לימים בינתיים, אבל בבהמה דליכא למימר הכי, ליכא למיפשט, אלא על כרחך דמאי דקאמר ר' עקיבא בהמה כשבת, היינו דמיבעיא ליה בהא כהא, הלכך כתבו התוס' דמה שקיבל ר' עקיבא אינו מכח קל וחומר אלא מסברא.

(כד) תוס' ד"ה אמר רב חסדא, מהך לבר לא היינו מיייתנן וכו' דאיכא למימר דמיירי בשגת שבת וכו' דדלמא ידיעה כהיא מחלקת. הקשה השיטה מקובצת (אות כב), דהשתא נמי דמייתי אידך ברייתא היאך מוכח דכגופין דמיין, דלעולם אימא לך דשבתות כגוף אחד, והא דתניא "חייב", מיירי בזדון

דחייב אתולדות דאב אחד, אבל חדא וחדא, דהא לפי מה שפירש רש"י לעיל בד"ה הבא, דר' אליעזר לשיטתו, דמחייב לעיל באותו גוף אבל ביאה וביאה בהעלם אחד, נימא דאם על אותו מעשה חייב על כל אחת, כל שכן אתולדות הרבה.

(יג) גמ', שגת שבת וזדון מלאכות פשיטא ליה דימים שבינתיים וכו' או דלמא זדון שבת ושגת מלאכות פשיטא ליה דכגופין דמיין וכו'. הקשה המוארי, אמאי לא אמר נמי איפכא, דזדון שבת ושגת מלאכות פשיטא ליה דלאו כגופין דמיין, ושגת שבת מיבעי ליה. והחק נתן כתב, דהוא הדין דהוה מצי למיבעי צד שלישי, דהיינו דפשיטא ליה דשגת מלאכות לאו כגופין, ומספקא ליה בשגת שבת אי ימים שבינתיים הוו ידיעה לחלק. דהא הכי אוקמה אביי לקמן (עמוד ב).

(יד) גמ', שם. כתב במשמרות כהונה, דהא דלא מספקא ליה נמי דלמא בעא מיניה תרתי דהיינו בין שגת שבת ובין שגת מלאכות, משום דהדבר תלוי אי תני נדה או נדות כדאיתא בסוף הסוגיא לקמן (יז), ואם כן, על כרחך חדא הוא דבעא מיניה.

(טו) רש"י ד"ה ושבתות היכא, בתוה"ד, ימים שבינתיים הויין ידיעה דדמי כמי שנודע לו בנתיים דשבת הוי. ובשבת (סז): כתב רש"י בד"ה חייב, דאמרינן ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק שאי אפשר שלא שמע בינתיים שאתו היום הויא שבת, אלא שלא נזכר לו במלאכות שנעשו בו, ושגת קמייתא משום שבת הוא דהוא, והא אתיידע ליה ביני ביני. והקשו התוס' (שם) בד"ה כלל גדול, מהא דפרכה גמ' לקמן (יז), לרב חסדא דאמר שגת שבת וזדון מלאכות הוא דבעא מיניה, אי ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק או לא. נדה מאי ימים שבינתיים איכא, ומשני שבא עליה וטבלה וראתה וחזר ובא עליה, ואפילו איחרה כמה שנים ולא טבלה חשיב הכל העלם אחד, דהיינו דדוקא כשטבלה, הוה ימי ההיתר שבינתיים כמי שידע אף על פי שלא ידע. ופירשו, דגבי שבת אף שלא שמע, ימי ההיתר שבינתיים הויין ידיעה לחלק, משום גזירת הכתוב היא שתהא שמירה לכל שבת. והפני יהושע (שם) כתב, דאף לרש"י ילפינן מקרא, וסברא דידיעת שבת לחודא לא מהניא, כיון דאין כאן ידיעת חטא, ומה שהיא מועלת, היינו להעמיד דרשא דקרא בשגת שבת ולא בשגת מלאכות.

דף טז ע"ב

(טז) רש"י ד"ה השוכח עיקר, דהיינו העלם זה וזה בידו. הקשה הערוך לנר, הא "העלם זה וזה בידו" מיבעיא לן בשבת (ע). ופירש רש"י (שם) בד"ה מהו, דלא פשטינן מהשוכח עיקר שבת, משום דחדא שגגה היא, וכי מיבעיא לן בידוע עיקר שבת, אבל מלאכות הללו אינו יודע שאסורות, ועוד נעלם ממנו שהיום שבת, דאיכא למיתלי שגגה אכל מלאכה ומלאכה הואיל ויודע עיקר שבת, ואיכא למיתלי אהעלם שבת, וחדא שגגה היא. ובתוס' (שם) בד"ה העלם זה וזה כתבו, דבהעלם זה וזה בידו, אינו שוכח כל כך, דכי מדכרו ליה מדכר, אבל שוכח עיקר שבת היינו כעין תינוק שנשבה לבין הנכרים.

(יז) רש"י ד"ה חייב על כל שבת ושבת, בתוה"ד, אבל כגופין דמיין ליכא למימר דנימא דמשום הכי חייב וכו'. כתב המים קדושים, דדברי רש"י תמוהים, דבכולי שמעתין משמע, דבשגת שבת לא שייך גופין מחולקין, דאיך שייך לומר דהוי כעושה שני עבירות, דהא אי קצר וטחן בשגת שבת נמי לא מחייב אלא חדא, משום דהוי הנה שהיא אחת. והעולת שלמה כתב, דודאי אין כוונת רש"י דהוי כגופי מלאכות שאינן דומות, דהא לעיל (עמוד א) פירש בד"ה או דלמא, דהעושה ב' אבות בשגת שבת נמי לא מחייב אלא חדא, דהוי "הנה שהיא אחת", אלא כוונתו דשבתות כגופין מחולקין דמיין.

(יח) גמ', מני הא אילימא ר"א אימא סיפא וכו' ואי ר"א חייב על כל ולדי מלאכות כמלאכות. כתב רבינו חננאל בבבא קמא (ב), דהיינו הא דתנן במתניתין דלעיל (עמוד א), דאמר ר' עקיבא שאלתי את ר' אליעזר העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת מהו, ופשט ליה דחייב על כל אחת ואחת, וכדמסקינן בגמ', דהוי מספקא ליה נמי אי ולדי מלאכות כמלאכות דמיין. ולכאורה צריך עיון, דהא בתרתי דמספקא לר' עקיבא, השיב ר' אליעזר דחייב על כל אחת ואחת, ואם כן, אמאי בעי להוכיח דלא כר' אליעזר

הדרך היומיומית

מסכת כריתות דף טז – דף יז

יב' ניסן – יג ניסן התשע"ב

בהא דפליג עם ר' יוסי, דהיינו לענין רשויות, ולא איירי לענין העלמות.

ח גמ', אמר רבא כגון שבא עליה וטבלה וראתה וחזר וכו' דטבילות הויין כימים שבינתיים. הקשה הרש"ש, דבשלמא נדה, אבל בהמה מאי ימים שבינתיים איכא. ותירץ, דהא דלא פריך אלא מנדה, משום דמסתמא טובלת בתחילת לילה שאחר יום שביעי לראייתה כנדה, ואם כן, לא משכחת ליה ששה ימים שלמים בינתיים כמו בין שבת לשבת, ומשני כגון שטבלה וראתה וחזר ובא עליה, דבכי האי גונא משכחת ליה דימים שבין ביאה לביאה ששה, אבל בבהמה, מעיקרא נמי פשיטא דמשכחת לה ימים הרבה בין ביאה לביאה. וכתב, דאמנם לפי התוס' בשבת (סז:), בד"ה כלל גדול (הובא לעיל בדף טז. אות טו) דכתבו, דבעינן דוקא ימי היתר בינתיים, צריך עיון בבהמה מאי ימים שבינתיים איכא. והקרבן אהרן (פר' ויקרא) תירץ, דכיון דהוקשו כל העריות כולן זה לזה, סבירא ליה לר' אליעזר דילפינן בהמה מנדה. והמראה כהן תירץ, דהא לר' אליעזר אף בלא ימים שבינתיים ובלא גופין מחולקין נמי מחייב אבל חדא וחדא, כדתניא לעיל (טו.), בא עליה וחזר ובא עליה וכו', אלא דהשיב הכל לפי דברי ר' עקיבא, וכמו שכתבו התוס' לעיל (סז:), בד"ה אמר רבה, ובבהמה על כרחך אי אפשר לפרש, אלא שהשיב ר' אליעזר לפי דבריו. ועיין שם אות כא.

ט תוס' ד"ה אמר לו, והוא הדין דמצי למימר נדה יוכיח שהרי ר' אליעזר מחייב על כל אחת ואחת וכו'. הקשה החק נתן, היאך יכול לומר נדה יוכיח, הא עליה הוא דן. לכך כתב, דבמקום "נדה" יש לגרוס "ערוה" יוכיח. והרש"ש כתב, דצריך לגרוס, דהוה מצי למימר נדה חייב שהרי וכו'.

פרק ספק אכל חלב

ז רש"י ד"ה ואפילו אכל, כגון שסבור שומן הוא וכו'. כתב הרש"ש, דמשמע מדבריו, דאתי לאפוקי היכא דידע שהוא חלב וסבור שאין בו כשיעור, ואחר כך נודע שהוא ספק אם יש בו כשיעור, דחשיב אינו שב מידיעתו. והקשה, דלא מיבעיא לר' יוחנן דאמר בשבת (סט.), דהויד בלאו ושגג בכרת דחייב, אלא אפילו לריש לקיש דבעי עד שישגוג בלאו וכרת, מכל מקום מודה בהויד בעשה דחייב, ואם כן, כל שכן בחצי שיעור דאפילו עשה אין בו אלא רק איסורא בעלמא.

יא בא"ד, ואחר כך נודע לו שהוא חלב אבל ספק יש בו כזית וכו'. הקשה הערוך לנר, אמאי הוצרך לפרש כן, הא אפילו לא נודע לו שודאי חלב אכל, אלא שהוא בספק ספיקא, שמא חלב שמא שומן, ואם תאמר חלב, שמא לא היה בו כשיעור, מכל מקום מביא אשם תלוי, כמו שכתבו התוס' לקמן (עמוד ב) בד"ה מרסיפא. ותירץ, דרש"י פליג אתוס' וסבר, דבספק ספיקא אינו מביא אשם תלוי. וכן פסק הרמב"ם (פ"ח משגגות ה"ב).

יב תוס' ד"ה ספק אכל, בסוה"ד, הא לא שב מידיעתו. העיר הערוך לנר, הא בלאו הכי הוא מויד. והביא, דהתוס' ביבמות (לה:), בד"ה החולץ כתבו, דפטור מויד מקרבן, משום דאין שב מידיעתו. אמנם ברש"י לקמן (עמוד ב) ד"ה אכל אחד מהן כתב, דהווי מויד.

דף יז ע"ב

יג מתני', שומן וחלב וכו' אשתו ואחותו עמו בבית וכו' שבת ויום חול. כתב הערוך לנר, דאי לא הוה תני אלא שומן וחלב, הוה אמינא דהתם חייב, כיון דשייכי כל הנך טעמי דמייתי בסמוך, אמאי בעינן חתיכה מב' חתיכות. אבל באשתו ואחותו, הוה אמינא דלא שייכי הנך טעמי, דהא בשעה שבא עליה לא היה לפניו אלא אחת, וגם אי אפשר לברר, דעל כרחך איירי דהנבעלת לא ידעה אי בא עליה, דאי לאו הכי, אין כאן ספק, ולא איקבע איסורא, דבשעה שנוול הספק לא היתה אלא אשה אחת. וקא משמע לן דבהא נמי מביא אשם תלוי, דאפילו אינן לפניו, אלא נמצאות בבית חשיב ב' מצוות, וחשיב נמי איקבע איסורא. ואפשר נמי לברר, דאולי תזכור לבסוף, ואכתי הוה אמינא דבשבת ויום חול לא שייכי הני טעמי, קא משמע לן דשייכי, וכמו שפירשו התוס' ד"ה מרסיפא.

יד רש"י ד"ה אכל אחד מהן, בתוה"ד, אבל אם בשעת אכילה היתה לו ספק

שבת ושגגת מלאכות משום דהוי גוף אחד, והא דקתני "ומודה דפטור" מיתוקמא שפיר בשגגת שבת וזדון מלאכות, דימים שבינתיים מחולקין, אף דסבירא ליה לר' גמליאל דאין ידיעה לחצי שיעור, מכל מקום, ידיעה כי ההיא מחלקת. ותירץ, דממה נפשך מוכח דשבתות כגופין דמיין, דאף אי נימא דהברייתא דקתני פטור איירא בשגגת שבת, והברייתא דקתני חייב איירא בזדון שבת ושגגת מלאכות, וחייב משום דכגוף אחד דמי, מכל מקום הא חכמים דפליגי עליה וסברי דפטור נמי הוה בדעת ר' עקיבא וכדמוכח לקמן (יז.). והעולת שלמה תירץ, דהא ר' אליעזר אית ליה לקמן (יז.) דכתב אות אחת בשבת זו וכו' דחייב, ועל כרחך מיירי בשגגת שבת וזדון מלאכות, דהא בשגגת מלאכות סבירא ליה דכגופין דמיין, ואם כן, אי נימא דהברייתא דמחייב ר' גמליאל איירא בשגגת מלאכות, תהא סברת ר' אליעזר הפוכה מר' גמליאל, דר' גמליאל סבר שבתות לאו כגופין דמיין, וימים שבינתיים הוי ידיעה לחלק, ור' אליעזר סבר איפכא.

דף יז ע"א

א גמ' והא דתניא חייב וכו' דאין ידיעה לחצי שיעור. הקשה השפת אמת, דמכל מקום, מדוע יתחייב חטאת, הא במזיד כהאי גוונא ודאי ליכא לא כרת ולא מלקות, כיון דבכל שבת לא עשה מלאכה כשיעור.

ב גמ', אמר לך רבא רבן גמליאל סבירא ליה כר' אליעזר דאמר שבתות כגופין. הקשה בחידושי הגר"ס, לפי מה שכתב רש"י לעיל (טז:), בד"ה ולא קביל, דבין אביי ורבה איכא פלוגתא אליבא דר' אליעזר בזדון שבת ושגגת מלאכות וכו', ולאביי אפילו ר' אליעזר לא מחייב אלא חדא. אם כן, היאך משנינן הכא דרבן גמליאל סבר כר' אליעזר דאמר שבתות כגופין דמיין. [ויש ליישב, דאביי ודאי מצי סבר כר' חסדא דהוה פשיטא לר' עקיבא זדון שבת ושגגת מלאכות, הוה שבתות כגופין, וכדמוכח מהברייתא דמייתי ר' חסדא, והא דאמר אביי דר' עקיבא הוה פשיטא ליה דלאו כגופין, לא לקושטא דמילתא אמרה, אלא דיחוי למאי דדייק רבה דר' עקיבא סבר לאו כגופין, ואמר ליה אביי, דילמא איפכא דבהא הוי פשיטא ליה. ואפשר דלכך כיוון המנחם שלמה (סימן רו וסימן רי) (נ.ו.).]

ג גמ', והא מדקתני מודה וכו' מכלל דפליג אאחרנייתא וכו' היינו דפליגי בשגגת שבת וזדון מלאכות. כתב הערוך לנר, דלא בעי למימר דקאי ארישא דפליגי בב' העלמות, דהיינו דאף דפליגי בב' העלמות, מודה בב' שבתות. דיש לומר, דמסתברא ליה דהך "ומודה" על כרחך קאי נמי אב' שבתות דהוי "ומודה" דומיא דפלוגתא. והקשה, הא למאי דמסקינן דקאי אב' רשויות, או למאי דסלקא דעתין דקאי אאורג, נמי לא הוי בב' שבתות, ואם כן, היה יכול לומר נמי דארישא קאי.

ד רש"י ד"ה ר"א מחייב, דאי בזדון שבת ושגגת מלאכות הא כולי עלמא מודו דלר' אליעזר שבתות כגופין דמיין ופטור. כתב המים קדושים, דאין דבריו מדוקדקין, דהא לאביי אף לר' אליעזר לאו כגופים מחולקים דמי, אלא דרש"י נקיט כולי עלמא דהיינו רבה ור' חסדא. (ועיין לעיל אות ב).

ה גמ', ואלא באחת על האריג חויבי מחייב דתנן וכו'. הקשה הרש"ש, לימא דהאי תנא סבר כר' יוסי לקמן (יט:), דמתני אליביה דר' אליעזר האורג שלשה חוטיין בתחילה ושנים על האריג חייב. וכמו שפירש רש"י (שם) בד"ה ושנים, דכל השיעור הוא זה.

ו רש"י ד"ה אלא באחת על האריג, דמעיקרא הוי בהאי בגד אריג שיעור הרבה וכו'. כתב הרש"ש בשבת (צא:), דמשמע מדברי רש"י דאף לר' אליעזר לא מחייב אלא דוקא על אריג שיש בו שיעור הרבה. וכתב, דצריך עיון, דאם כן, מאי מקשה לקמן (יט:), אר' יוסי מהא דר' אליעזר.

ז תוס' ד"ה רבן גמליאל כתנא קמא, וקשה דמאי קאמר כתנא קמא דלר' גמליאל העלמות אינן מחלקות וכו' והא תנא קמא קאמר בשתי העלמות פטור. ובשיטה מקובצת (אות לג) תירץ, דהיינו דמדמה ב' העלמות דר' גמליאל לשתי רשויות דתנא קמא, דתנא קמא סבר, דרשויות אינן מחלקות, וכמו כן סבירא ליה לר' גמליאל גבי העלמות. והערוך לנר תירץ, דהא דקאמר כתנא קמא, היינו לענין מאי דפליג אדר' יוסי דהיינו בהעלם אחד וב' רשויות, דכיון דקאמר דר' אליעזר כר' יוסי, אם כן, רבן גמליאל כתנא קמא

הדרגת היוזמי

מסכת כריתות דף יז – דף יח

יג' ניסן – יד ניסן התשע"ב

תני חתיכה אחת לא הוה אמרינן דבכלל אחד שתיים, אלא הוה אמינא די שם
אם למסורת, ודוקא "אמצות" חייב ולא "אמצוות", ומשום הכי נקט משום
טעמא דלקמן, דהיינו דלהנך שיטות יש יותר סברא לחייב בב' חתיכות
מחתיכה אחת.

כב) רש"י ד"ה איכא בינייהו, כוית ומחצה כגון ב' חתיכות בזו כוית ובזו
כחצי וית וכו'. אמנם הרש"ש כתב, דמדברי הגמ' משמע שהיתה חתיכה
אחת בשיעור כוית ומחצה שהיא ספק חלב, ואכל ממנה כוית ונשאר חצי
זית שעל ידו אפשר לברר, ובגוונא דכתב רש"י, שהיו ב' חתיכות, יש לומר
דלכולי עלמא חייב. ולכאורה יש לבאר, דעת רש"י, על פי מה שכתב הרבינו
יונה ברכות (א: מדפי הרי"ף), דטעמא דהחמירה התורה על ספק יותר מודאי,
דעל הודאי מביא חטאת בת דנקא ועל הספק אשם בן שתי כסף, משום דעל
הודאי משים האדם החטא על לבו ודואג ומתחרט עליו וחוזר בתשובה
שלמה, אבל על הספק עושה סברות ואומר אותה חתיכה שאכלתי אולי
היתה מותרת, ולא ישית אל לבו לשוב. ולפי זה, הכא נמי דוקא בב' חתיכות
יש לחייבו בקרבן, כיון דיש לו צד שאכל ההיתר, ולכך אינו ממחר לשוב,
ומשום הכי חייב קרבן, דמתוך כך ישוב, אבל בחתיכה אחת דאין לו במה
לתלות ההיתר, כיון דיש לו סרך איסור הרי הוא ממחר לשוב בתשובה, ולכך
לא שייך לחייבו קרבן] (ועיין לקמן יח: אות כח).

דף יח ע"א

א) תוס' ד"ה איתבייה אבוי, כל הנך פירכי מצי למיפרך לעיל לחייא בר רב.
ובשיטה מקובצת לעיל (יז: אות כא), כתב, דאיתבייה לחייא בר רב.

ב) גמ', איתבייה ספק בן תשעה לראשון וכו'. בירושלמי (יבמות פ"ד ה"ב)
תירץ, דבהאי גוונא חשיב אפשר לברר, כיון שיכול לערות ולפרוש ובוה קונה
היבמה, וחייב בעריות, ואם כן, כשגמר ביאתו חשיב שתי חתיכות שאכל
אחד ואחר כך נאבד השני, דחייב, כיון דבזמן האיסור היה אפשר לברר
איסורו. ובכתר ישועה ביאר, דהבבלי סבר, דבאופן שנתכוין לגמור ביאתו, לא
חשיבא העראה ביאה בפני עצמה.

ג) גמ', קסבר שתי חתיכות איקבע איסורא. כתב בשו"ת הרשב"א (סימן רעב
רעג), דהכא איירי נמי בב' חתיכות אחת גדולה ואחת קטנה, ולא אמרינן
בוה ביטול ברוב, דנימא דהגדולה היתר, והקטנה בטילה ברוב.

**ד) גמ', כגון שהיו לפניו שתי חתיכות וכו' ובא עובד כוכבים ואכל את
הראשונה ובא ישראל ואכל ואכל את השניה.** עיין לעיל (יז: אות כב).
לכאורה יש לדקדק, מהא דקתני שהיו לפניו, דדוקא בהאי גוונא מחייב,
משום שידוע שהיה כאן גם היתר ותולה בהיתר, ואינו ממחר לשוב, ולכך
מחייבין ליה קרבן, אלא דבעינן נמי איקבע איסורא].

ה) גמ', ובא עובד כוכבים ואכל את הראשונה וכו'. הקשה הערוך לנר, אמאי
לא נקטה הגמ' לגוונא שאכל ישראל את הראשונה דחייב לכולי עלמא, ועל
השניה פטור לר' זירא כיון דאי אפשר לברר. ותירץ, דאפשר דבכי האי גוונא
אף לר' זירא חייב השני, דיכול הראשון להעיד שטעם שומן ולחייב את
השני.

ו) גמ', ר' אליעזר סבר לא בעינן קביעותא לאיסורא. לכאורה צריך עיון,
דלעיל (יז:), רבא גופיה נמי משני הכי, דר' אליעזר סבר יש אם למסורת קרינן,
ואם כן, אמאי לא סלקא אדעתיה דהכא נמי מצינן לשנויי דר' אליעזר סבר
דלא בעינן קביעותא לאיסורא. ויש ליישב, דרבא סבר, דבשלמא גבי אם
למקרא, יש לומר דר' אליעזר פליג וסבר דיש אם למסורת, אבל הכא דהוי
מילתא דתליא בסברא לא סלקא אדעתיה דאיכא לשנויי הכי. (ו.ג.).

ז) גמ', הא מני ר' מאיר היא וכו'. הקשו בחידושי הגרע"א והמים קדושים,
דמאי ספק שייך כאן, הא אשם תלוי קרבן גמור הוא, שהתורה חייבתו על
הספק, ואמאי לא יתחייב חטאת אם שחטו בחוץ. וכתב, דאמנם כן דעת
הראב"ד (פי"ח ממעשה הקרבנות ה"י) שהביא כן מתוספתא בזבחים (פי"ב
ה"ד). ותירץ, דהגמ' סברה דכיון שאם יודע לו לאחר מיכן שלא חטא, האשם
יצא לחולין, וכדקתני במתניתין **לקמן** (כה:), נמצא דהשתא דהוי ספק שמא
יודע לו לאחר מיכן שלא חטא, ועל כן אינו חייב אלא אשם תלוי, דרבי מאיר
לא בעי חתיכה מב' חתיכות, וחכמים פוטרם לגמרי, דבהא דנפקא לחולין

והויד ואכלה מספק מזיד הוא ופטור. הרש"ש, נסתפק לדברי רש"י, אי בגונא
שנודע לו אחר כך שהוא ודאי חלב, אם חייב חטאת, דיש לומר, דאף דלא
פריש מספק, אבל מודאי היה פורש, וחשיב "שב מידיעתו". ובשיטה מקובצת
בכתובות (כב:), הביא בשם **תלמידי רבינו יונה**, דגם בעבר על ספק איסור
במזיד, חייב אשם תלוי. [והיינו דלא כרש"י ותוס' בסוגיין].

טו) גמ', חתיכה אחת וכו' ספק של חלב וכו'. כתב העולת שלמה, דמשמע
דוקא בודאי שאכל, אלא דמספקא לן אי חלב אי שומן, אבל במסופק אי אכל
אי לא אכל אינו חייב, דמסתמא אין לנו לומר שעשה מעשה.

טז) שתי חתיכות צריכא למימר לא זו אף זו וכו'. הקשה הרד"ל, דהוה מצי
לשנויי, דאי לא הוה תני סיפא, הוה אמינא דרישא מיירי בב' חתיכות, להכי
קתני סיפא בב' חתיכות, לגלויי ארישא דאיירי בחתיכה אחת.

יז) תוס' ד"ה מודסינא בשתי, וההיא נמי אפילו אכל וכו' ובשתייהן כשיעור
דהא אמרינן לקמן איכא בינייהו כוית ומחצה דלמאן דאמר איקבע איסורא
ליכא. כתב השפת אמת, דיותר נראה להגיה **דלמאן דאמר מצוות ליכא**. וכן
כתב הרש"ש.

יח) בא"ד, וההיא נמי אפילו אכל וכו' ובשתייהן כשיעור וגבי שבת ויום חול
נמי מצינו למשכח שתי חתיכות וכו', וגם איקבע איסורא שעשה מלאכה בבין
השמשות קרוב למוצאי שבת דאיקבע איסורא כל היום וכו'. וכתב הלחם
משנה (פ"ח משגגות ה"ב), דמדברי הרמב"ם (שם) לא משמע כן, אלא כיון
דיש שם איסור ולא ידענו אם הוא כשיעור אי לאו, מיקרי נקבע איסורא, ולא
בעינן שיהיה בשתייהן כשיעור. ובההיא דשבת וחול נמי משמע לרמב"ם
דאיירי שעשה מלאכה בין השמשות של **ערב שבת**, ומיקרי איקבע איסורו,
כיון שהוא בכניסת השבת.

יט) בא"ד, ואשמעינן דאפילו בספק ספיקא מייתי אשם תלוי. הקשה הרד"ל
(לעיל עמוד א), כיון דספק ספיקא שרי בכל איסור דאורייתא, היאך יתחייב
אשם תלוי, ובפרט לדברי האומרים דספק ספיקא הוי כודאי, ולדברי שו"ת
הרשב"א (ח"א סימן תא), דאפילו במקום חזקת איסור, ספק ספיקא עדיף. אם
כן, אפילו איתחזק ואיקבע איסורא, יש להתיר בספק ספיקא. (ועיין באות
הבאה). אמנם **השער המלך** (פ"ט מטומאת מת ה"י"ב ד"ה הנה) כתב, דהא
דלא סמכינן הכא להתיר משום ספק ספיקא, כיון דאיקבע איסורא, וכהאי
גוונא לא מהני ספק ספיקא. והמנחת חינוך (מצוה קכח) כתב הטעם, דכיון
דהתורה חייבה מספק, היינו דעשתה התורה הספק כודאי, ולכך חייב בכל
גוונא. עוד כתב, דאפילו נסתפק אם עבר על החטא קודם יום הכיפורים
וכיפר לו יום הכיפורים, או שמא עבר אחר יום הכיפורים, נמי חייב להביא
מספק. והעולת שלמה כתב, דשאני הכא דהספק ספיקא לאחר שאכל,
דמספקא ליה אם אכל כוית או פחות, אבל קודם שאכל אינו אלא ספק אחד,
דאינו יודע איזה חלב ואיזה שומן, וכיון דמעיקרא אסור לו לאכול כוית מן
התורה, השתא נמי שכבר אכל, אף דאיכא ספק ספיקא, מייתי אשם תלוי
שמא אכל כוית, דהא דמייתי אשם תלוי הוא מפני דהתורה חסה עליו להגן
מן הייסורין, ואף בספק ספיקא חסה עליו שמא אכל איסור.

כ) בא"ד, בספק שבת ספק חול מיירי בבין השמשות וכו'. הקשה השפת
אמת, למאן דאמר דבעינן "מצוות", אמאי קרי לבין השמשות "מצוות", הא
כיון דהספק על שעה זו אם היא יום או לילה ליכא ב' חתיכות. לכך פירש,
כיון דכל יום קבוע זה אחר זה, והוא עשה מלאכה ביום ואינו יודע אי עשה
בערב שבת או בשבת, הוי שפיר אחד מב' חתיכות, וכן בחלב ושומן כהאי
גוונא אפילו בוה אחר זה, כגון שאחד הביא לבית חתיכת חלב, ואחד הביא
אחר כך חתיכת שומן, והוא אכל אחד מהן, ואינו יודע אי אכל מחתיכה
ראשונה או השניה, כיון דהספק בחתיכות, שפיר חשיב "מצוות".

כא) רש"י ד"ה ב' חתיכות מבעיא, דבשלמא חתיכה אחת איכא לפלוגי
משום טעם דלקמן דאי אפשר לברר איסורו או דלא איקבע איסורא. הקשה
הערוך לנר, הא הכא קיימינן אליבא דמאן דמפרש פלוגתייהו ביש אם
למקרא או למסורת, ואם כן, אמאי הוצרך רש"י למימר משום הנך טעמי
דלקמן, לימא דאי תני ב' חתיכות איכא למיטעי דחתיכה אחת לא, משום
דיש אם למקרא "ומצוות" קרינן. ותירץ, דאי לאו משום סברא דלקמן, הוי
מצי למימר דלמא יש סברא לחייב בחתיכה אחת יותר מב' חתיכות, ואי הוה

יש אם למקרא, ובעינין אחד מב' חתיכות. (וכמו דכתב השיטה מקובצת), ומאן דמחייב, פליגי וסבירא ליה, דלא בעי ב' חתיכות. (נ.ו.). וכתב בחידושי הגרז"ס, דכוונת רש"י דהא דלא בעי ב' חתיכות היינו בשעת אכילה, משום דכבר איקבע איסורא, אמנם הביא **מרש"י בשבועות** (יט:): **ד"ה אכל ספק**, דרבי מחייב אפילו בחתיכה אחת.

טז) גמ', הראשונה במזיד והשניה בשוגג פטור ורבי מחייב. הקשה הערוך לנר (לעיל יז:), דלפי מה שכתב השיטה מקובצת בשם תלמידי רבינו יונה, (הובא לעיל דף יז: אות יד), דאפילו אכל במזיד ספק איסור, מביא אשם תלוי, לתנא קמא נמי לחייב אראשונה שאכל במזיד, ולרבי יתחייב שתיים על שתיהן. ועיין בעולת שלמה שהאריך לתרץ.

יז) גמ', שתיהן בשוגג שניהן חייבין. ביאר בהגהות היעב"ץ, דאיירי שאכלום שני בני אדם בשוגג, דאם אכל אחד שתיהן בשוגג, מביא חטאת אחת. ובקריית ספר (להמביט) הוסיף בגמ', דאכלום שנייה בשוגג, דהיינו שני בני אדם, אבל אחד שאכל שתיהן בשגגה, חייב חטאת.

יח) רש"י ד"ה ואת השניה במזיד, שהיה יודע שספק הוא חייב אשם תלוי אקמייתא דבשוגג הואי וכו'. הקשה המצפה איתן, מהא דכתבו התוס' לעיל (יז:): **בד"ה ספק אכל**, דלא מחייב אשם תלוי אלא אם כן בשעה שאכל היה סבור שהוא שומן, אבל אי ידע שהוא ספק חלב, לא מייתי קרבן, דלאו שב מדיעתו הוא, אם כן, אמאי חייב אשם תלוי כשאכל הראשונה בשוגג והשניה במזיד, הא לאו שב מדיעתו נמי אאכילתו הראשונה, כיון שאכל אחר כך השניה במזיד. וכן הקשה, אסיפא דברייתא, דקתני, אכל הראשונה במזיד ושניה בשוגג רבי מחייב, דנהי דלא בעי רבי חתיכה משתי חתיכות, מכל מקום לאו שב מדיעתו משאכל הראשונה במזיד. ודוחק לומר, דאיירי שעשה תשובה אחר אכילת המזיד. לכך פירש, דמזיד דנקט הכא, אינו אלא באיסור לאו שבו ולא באיסור כרת שבו, ורבי לשיטתו דסבר, דלא מחייב קרבן על השוגג, אלא אם כן שגג גם באיסור לאו שבו, ומכל מקום, חשיב "שב מדיעתו", להתחייב על אותה ששגג בה לגמרי, כיון דאם היה יודע שחייב כרת היה שב.

דף יח ע"ב

יט) גמ', ר' אליעזר היא דאמר מתנדב אדם אשם תלוי. הקשה היעב"ץ, אי ר' אליעזר היא מאי מן הדין ושללא מן הדין, הא אליביה אף הראשון שלא מן הדין, דלית ליה חובה לגמרי, ואי מדין נדבה, שני נמי מן הדין הוא. עוד הקשה, היכא מצינו דלר' אליעזר בעי לאתנויי, הא לשיטתו כל דין אשם תלוי נדבה הוא. והקשה עליו הכתר ישועה, הא מדברי תוס' לעיל (עמוד א) בד"ה באנו משמע, דאף לר' אליעזר יש אשם תלוי שבא חובה.

כ) גמ', אכל כזית חלב לפני יום הכיפורים וכו' הא בהעלם אחת אכלינון. הקשה העולת שלמה, מהא דכתב רש"י בשבת (קה:): **בד"ה אחת שחרית**, אהא דקתני התם במתניתין, דהכותב שתי אותיות אחת שחרית ואחת בין הערביים דחכמים פוטרים, דכיון דיש לו שהות בינתיים לידע, חשיב כשני העלמות, אם כן, אף אי לא הואי ידיעה לחלק החטאות, מכל מקום, לחייב שתיים, דשהייה חשיבא כידיעה.

כא) גמ', שם. כתב המנחם שלמה, דמצי לשנויי, דשאני יום הכיפורים, דמכפר אפילו אין לו ספק ידיעה, וכדילפינן לקמן (כה:): "חטא שאין מכיר בו אלא המקום, יום הכיפורים מכפר", ואם כן, אפילו נימא דיום הכיפורים חשיב כאילו הקריב אשם, מכל מקום, גבי חטאת לא חשיב אפילו כספק ידיעה, וכן הוה מצי לשנויי גבי הא דאמר כזית חלב שחרית וכו'. ותירץ, דלא ניחא ליה לשנויי הכי, משום דאכתי תיקשי הברייתא שכללא כל שחלוקין וכו', דהא הכא איכא שתי אשמות וליכא אלא חטאת אחת, וכמו שכתבו התוס' בד"ה אלא מעתה. (ועיין באות הבאה).

כב) תוס' ד"ה אלא מעתה, דהשתא איכא שתי אשמות וכו' ואכילת חלב דלאחר יום הכיפורים הכיא עליו אשם וכו' שמע מינה דהאי כללא כל שחלוקין ליתא. כתב הערוך לנר, דרש"י לא פירש כן, דכתב בד"ה אלא מעתה, והוה ליה כידיעת ספק, ולא איירי שאחר יום הכיפורים הקריב אשם. ותוס' לא פירשו כן, משום דמנא ליה דיום הכיפורים הוה כידיעת ספק.

נמי סבירא להו כר' מאיר, וכדכתבו התוס' בד"ה וחכמים, ומאידך סבירא להו דבעי חתיכה מב' חתיכות. וכן כתבו השפת אמת והקרני ראם, (ועיין באות הבאה).

ח) גמ', שם, עיין באות הקודמת, ואמנם הרמב"ם (פי"ח ממעשה הקרבנות ה"י) כתב, אשם תלוי שהקריבו בחוץ פטור, וכתב הכסף משנה דאשתמיט לראב"ד סוגיא דהכא, והוסיף, דהרמב"ם לא חש לדברי התוספתא דאתיא כרבי מאיר. ותמה השפת אמת דרבי מאיר מחייב אשם תלוי והתוספתא מחייבת חטאת. וביאר. דהכא איתא השוחט אשם בחוץ ובהאי גונא ליכא חטאת, דכשנודע הוי למפרע חולין. אמנם בתוספתא איתא שהקריבו בחוץ דהיינו לאחר שחיטה וזריקה, ומבואר לקמן דבנודע אחר זריקה, לא פקע שום קדושה מיניה כיון דכיפר ספיקו והלך לו, ואם כן פשיטא דחייב חטאת, אמנם לפי זה תמוה לשון הרמב"ם שכתב שהקריבו בחוץ, דמשמע אפילו אחר זריקה. ובעל כרחין בעינן למימר דאף דנקט והקריבו כוונתו דגם שחטו וגם הקריבו בחוץ. ועיין בדבריו עוד. ועיין באות הבאה.

ט) תוס' ד"ה וחכמים פוטרינן, לאו היינו חכמים דפליגי עליה דרבי מאיר וכו'. עיין באות הקודמת דברי הרמב"ם (פי"ח ממעשה הקרבנות ה"י) והקשה הלחם משנה, הא (בפ"ד מפסולי המוקדשין ה"ט) פסק כרבנן דפליגי אדרבי מאיר, דסבר דיפלו דמיו לנדבה. ותירץ, דצריך לומר, דהרמב"ם לא סבר כתוס', אלא, דאפילו רבנן דאמרי לקמן (כג:): דגמר ומקדיש, הכא מודו דפטור המקריב בחוץ, דאף שהקדישו, מכל מקום, כיון דאם לא היה לו ספק חטא, לא היה מקדישו, לא הוי הקדש גמור.

י) בא"ד, שם. כתב השפת אמת, דיש להסתפק, בגוונא דשחטה בחוץ לאחר שכבר נודע, דיש לומר, דרק לחומרא אמרו חכמים דתרעה, ואם כן כוונת התוס' דדוקא אי שחטה קודם שנודע, לחכמים חייב חטאת, או דאף לאחר שנודע חייב חטאת.

יא) גמ', אמר רבה בר אבוא אמר רב וכו'. אמנם מרש"י ד"ה אמר רבא, נראה הגירסא רבא. וכתב בהגהות הב"ח (אות ב) וכן בשיטה מקובצת (אות יא), דהגירסא אמר רב נחמן. אמנם מסוף דברי רש"י בד"ה אמר רב אשי, לכאורה נראה דגרס רבא, דהרי כתב, דדוקא בעינן כדקרינן "מצוות", והיינו טעמא דרבא דאמר לעיל (יז:), דהא בעינן ב' חתיכות, משום דקרינן "מצוות". ויש לדחות, דמה שכתב רש"י האי טעמא דרבא לא הוי אלא לדוגמא בעלמא.

יב) רש"י ד"ה אמר רבא, דהא ר' אליעזר מחייב כיון דאמר דמתנדב אדם וכו' וליכא למימר חולין לעזרה מייתי הכא ודאי מחייב הואיל ובא לידי ספק. כתב השפת אמת, דלפי זה מבוארת קושית הגמ' "לר' אליעזר אפילו לא אכלה נמי", דכיון דסבר דיכול אדם להביא אשם תלוי בנדבה, אם כן, אפילו אי נימא דפטור מן הדין, ד"מצוות" כתיב, מכל מקום כיון שיוכל להביא אשם בנדבה, צריך להביא, כדי להגין על עצמו מן הייסורים, דאכתי איכא ספק.

יג) תוס' ד"ה באנו למחלוקת, בתוה"ד, ומשני ר' אליעזר אליבא דבן בוטא ובמוצאי יום הכיפורים. כתב המים קדושים, דהיינו דהכא איירי במוצאי יום הכיפורים, ומשום הכי אי לא אכיל אינו רשאי להביא, וכי אכיל מצי מתנדב. וכתב, דדבריהם אינם כפירוש רש"י.

יד) בא"ד, ואף על גב דאשכחנא דר' אליעזר וכו' יש אם למסורת וכו' אם כן לישני אכלה חובה דמצות וכו' מכל מקום על כרחך אתי הכא מהאי טעמא וכו'. עיין בחק נתן, שביאר דבריהם בטוב טעם.

טז) רש"י ד"ה ורבי מחייב, דלא בעי ב' חתיכות. וברבינו גרשום כתב, דקסבר איקבע איסורא. [ובכך ניחא מה שהקשו התוס' בנדה (טו): **ד"ה דלא**, אדעת רבי. ועיין בכתר ישועה שהביא מהמלוא הרועים (ערך סד"א אות יב) דרבי נמי בעי ב' חתיכות אלא דסבר דסגי במאי דאיקבע מתחילה]. ובשיטה מקובצת (אות ח) כתב, דלרב נחמן דאמר דבעינן ב' חתיכות משום דאיקבע איסורא, צריך לומר, דמאן דפטר סבר יש אם למקרא, ואינו מביא היכא דליכא שתי חתיכות. (ועיין באות ז שביאר פלוגתתם לפי כל הג' אוקימתות בגמ'). ולכאורה נראה דרש"י נמנע מלפרש כרבינו גרשום, דאם כן, מאי טעמא דמאן דפטר, הא איקבע איסורא, אלא על כרחך דפטר משום דסבר

הדרק היוזמי

יונה בברכות (א: מדפי הרי"ף) דהא דהחמירו בספק מודאי, דעל הודאי מביא חטאת בת דנקא ועל הספק אשם ששווי שתי כסף, משום, שעל הודאי משים האדם החטא על לבו ודואג ומתחרט עליו וחוזר בתשובה שלמה, אבל על הספק עושה אומר אותה חתיכה שאכלתי אולי היתה מותרת, ולא ישית אל לבו לשוב. והכא נמי, כיון דיום הכיפורים אינו מכפר אלא עם תשובה, על שיעור שלם ודאי יעשה תשובה, אבל על חצי שיעור מתרץ שלא חטא. (ועיין לעיל יז: אות כב). **ובתקנת עזרא (מעילה יח):** תירץ בשם רבי ישראל **מסלנט**, דכוחו של יום הכיפורים לכפר על מה שעבר, אבל אינו מועיל על העתיד. ובאוכל חצי שיעור, אי נימא דיום הכיפורים מכפר עליו, מהני על להבא, דהרי בלא כפרת יום הכיפורים היה מן הראוי לצרפו לחצי שיעור שיאכל לאחר יום הכיפורים.

כט גמ', שם. בספר בית יצחק (סימן ע וסימן צו) כתב, דאתיא כמאן דאמר חצי שיעור מדרבנן. **והכתר ישועה** ביאר, לפי מה שכתב ה**הנתיבות המשפט** (סימן רלד סעיף ג), דשווג דרבנן אין צריך כפרה, ולהכי לא שייך כפרה. **והערור לנר** כתב, דלא שייך כפרה אלא כשיש חטא, וכיון דבחצי שיעור אין חטא לחיוב קרבן, לא חשיב נמי חטא להתכפר עליו ביום הכיפורים.

ל גמ', אלא לריש לקיש חטאת באשם מיבעיא ליה קשיא. הקשה **הערור לנר**, אמאי לא הקשה כן לעיל לר' זירא. ועוד, אמאי סליק בקשיא ולא בתיובתא. ותירץ, דלכאורה יש ליתן טעם אמאי תלי אשם בחטאת, דהא מקרא לא ידעינן דספק ידיעה מחלקת, אלא מדכתיב גבי חטאת דעולה ויורד "ונעלם ממנו והוא טמא", דמהא יליף ר' יוחנן **לקמן** (יט). דספק ידיעה כידועה, וילפינן שאר חטאות במה מצנינו מחטאת דעולה ויורד, ואשם תלוי ילפינן מחטאת, דהא הנך דפליגי אדר' יוחנן, לא סברי לחלק בין ספק ידיעה דקרנן עולה ויורד לשאר חטאות, והא דמקשה הגמ' לריש לקיש, משום דהוה אמינא דלא סבר לדרשא דר' יוחנן, דהא לא מוקים כרבי אלא כר' ישמעאל, ואחר דמשנינן דודאי סבר להאי דרשא, אלא דבעי לאוקמי כר' ישמעאל ולאשמועינן דלא בעי ידיעה בתחילה, אם כן, אתי שפיר הא דתלי אשם תלוי בחטאת, דהא ודאי אית ליה האי דרשא דר' יוחנן. ולר' זירא לא מקשינן, דודאי יש לומר דסבר להאי דרשא דר' יוחנן.

לא גמ', שני שבילין וכו'. כתבו **התוס' בשבועות** (יט). **בד"ה הלך בראשון**, דאי ברשות היחיד איירי, בחד נמי חייב, דספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא, אבל הכא איירי ברשות הרבים, דמוקמינא בחזקת טהרה.

דף יט ע"א

א גמ', תנא קמא סבר מקצת ידיעה כידועה דמיא. פירש **רש"י בשבועות** (יט): **ד"ה תנא קמא**, דטומאת ודאי הוא אף על גב דאיהו לא ידע לכולהו דתיהו ליה ידיעת ודאי אלא ידיעת ספק, מכל מקום, עדיפא היא מהנך ידיעת ספק דהוה ושנה, דהתם ידע ליה לכולה מילתא ואפילו הכי הוה ספק, אבל הכא אי הוה ידע לה לכולה מילתא הוה ליה ידיעה ודאית, הילכך לאו ידיעת ספק היא, אלא מקצת ידיעה ודאית. **והשפת אמת** ביאר, דמשום דידע מקודם משביל אחד ואחר כך מהשני, נמצא דהוה ליה ידיעת ודאי, אלא שהיתה לסירוגין דהוה מקצת ידיעה, ועל ידי ב' המקצת הוה ידיעת ודאי.

ב גמ', ר' יוחנן אמר אפילו תימא רבנן כאן עשו ספק ידיעה כידועה. הקשה **האור שמה** (פ"א משגגות ה"ו), כיון דאיירי הכא ברשות הרבים, וכמו שכתבו **התוס' בשבועות** (יט), (הובא לעיל דף יח אות לא), ולכך הותר לו ליכנס פעם ראשונה, אם כן, כיון שכבר הוה וטבל מותר לו ליכנס פעם שנייה, דהא ספק טומאה ברשות הרבים טהור. ומכח קושיתו הכריח דאיירי ברשות היחיד.

ג גמ' כאן עשו ספק ידיעה כידועה. כתבו **התוס' בשבועות** (יט): **ד"ה עשו ספק**, דלא דמי לנגע בכעדשה דריש פירקא (דשבועות) דלא ידע אי כזית מטמא אי בכעדשה מטמא, דהתם מסופק אי שייכא כלל טומאה במה שנגע, אבל הכא פשיטא ליה דאיכא טומאה, הלכך הוה ידיעה טפי. והקשה **המהרש"א** (שם), דמאי פריך לר' יוחנן משני שבילין לספק חלב, הא גבי חלב נמי מסופק אי חלב אי שומן, ולא פשיטא ליה דאיכא איסורא, דמי לנגע בכעדשה, דבהא אמרינן דלא עשו ספק ידיעה כידועה. ותירץ **המצפה איתן**

וכתב דיש לבאר שיטת רש"י, דכיון דבגודע לו ספיקו מביא אשם תלוי, ויום הכיפורים קאי במקום אשם תלוי, אפילו בלא גודע לו ספיקו, על כרחך דיום הכיפורים קאי במקום ידיעת ספק, ומשום הכי אמר, דאי סלקא דעתך ידיעת ספק מחלקת לחטאות, הכא נמי יביא ב' חטאות.

כג גמ', אילו אבל כזית חלב שחריית. הקשו **הרש"ש שבועות** (יג): **והעולת שלמה**, לפי מה שכתבו **התוס' בשבועות** (יג): **ד"ה דעבר**, בשם היש מפרשים, דיום הכיפורים אינו מכפר אלא עד שתחשך, הא לא מכפר ליה כלל יום הכיפורים בינתיים. ותירץ, דפריך משעיר המשתלח דמכפר בינתיים. עוד תירץ, דפריך מכזית האחרון דאכל סמוך לשקיעת החמה, דבזמן אכילתו מכפר על הכזית הראשון, והוה כידועת ספק בינתיים. עוד תירץ, דהא דאמרינן דיום הכיפורים אינו מכפר עד שתחשך, היינו דכשיעבור עליו יום הכיפורים מכפר למפרע משעה שחטא, והחילוק בין שעיר המשתלח ליום הכיפורים, דשעיר המשתלח מכפר עליו מיד בשילוהו, ואף אם מת לאחר מיכן, ויום הכיפורים אינו מכפר אלא כשיעבור עליו יום הכיפורים, ואם מת קודם שתחשך אינו מכפר. **והכתר ישועה** כתב, דיש לחלק, דהתם איירי לענין מזיד דצריך כפרה גמורה, ואהא אמרינן דדוקא סוף היום מכפר, אבל הכא איירי לענין הא דיום הכיפורים במקום אשם תלוי קאי, ואשם תלוי גופיה אינו מכפר כפרה גמורה, אלא להגן מן הייסורין, ויש לומר, דכל רגע של יום הכיפורים מכפר.

כד גמ', מתיב רב אידי בר אבין אכל ושתה בהעלם אחת אינו חייב וכו'. הקשו **הערור לנר והשפת אמת**, אמאי לא משנינן דאיירי במבעט בכפרת יום הכיפורים, דאין יום הכיפורים מכפר כדאיתא **לעיל** (ז).

כה רש"י ד"ה רבנן, ר' יוסי ור' אליעזר. הקשה **השפת אמת**, הא אינהו דרשי מקרא ד"על שגגתו אשר שגג" דאפילו על שגגות הרבה אינו חייב אלא אחת, דהיינו, דלענין אשם תלוי לא מהני חילוק ידיעות, אבל מכל מקום, יש לומר דשפיר סברי דידיעת ספק מחלקת לחטאות. וכתב, דאפשר לפרש דהיינו רבנן דעלמא, דהא **לקמן** (יט). מיייתי פלוגתא דתנאי אי ידיעת ספק מחלקת, דהא אמר ר' יוחנן כאן שנה רבי ידיעת ספק מחלקת, דמשמע דפליגי בהכי. וכתב, דאכן יפה כיוון רש"י, דמשמעות הגמ', דכל הטעם דידיעת ספק מחלקת לחטאות, כיון דידיעת ספק מחייבת אשם, ומחלקת לאשמות, ממילא מחלקת נמי לחטאת. **והרש"ש** כתב, **דמתוס' בשבועות** (יט): **ד"ה כאן שנה**, משמע, דסברי דר' יוסי ור' אליעזר נמי מודים דמחלקת לחטאות. דהיינו דמפרשים, דהא דאמרינן הכא כי אמר ר' זירא לרבי, היינו רבי ומחלוקתו, ורבנן היינו רבנן אחרוני דפליגי. ותמה על **הברכת הזבח**, דמקשה נמי קושיית התוס' בשבועות, דהיינו דסבר דלא פליגי לגבי ספק ידיעות דמחלקת לחטאות, והרי ראה פירוש רש"י בסוגיין.

כו גמ', איתיביה רבא אכל היום אכל למחר וכו' ואמאי הא כיפר עליה יום הכיפורים. הקשה **המצפה איתן**, אמאי לא משני כדלעיל, כי קאמר ר' זירא לרבי, והך ברייתא אתיא כרבנן. ועוד, אמאי לא משני דהך ברייתא אתיא כמאן דאמר **לעיל** (יז), דאין ידיעה לחצי שיעור, ולדידיה אין יום הכיפורים מפסיק, דאף אי נימא דידיעת ספק מחלקת לחטאות לחייב שתיים, ויום הכיפורים הוה כידועת ספק, מכל מקום, אין מחלקת בחצי שיעור, דאפילו ידיעה גמורה אינה מחלקת. ותירץ, דכיון דדריש לה מקרא ד"תמעול מעל" משמע דאתי ככולי עלמא. **והמקור חיים** תירץ, דהא דאמרינן אין ידיעה לחצי שיעור, היינו לענין שאם אכל ונדע לו ולא נתכפר, ואחר כך שכח מידיעה קמיינתא ואכל עוד חצי זית בהעלמו של ראשון, שפיר שייך לומר דידיעה דחצי שיעור לא חשיבא לחלק, אבל היכא דנתכפר בנתיים, [היינו להא דסלקא דעתין דיש כפרה לחצי שיעור], ודאי מחלקות, דכיון דנתכפר כבר על הראשון אין לשני עם מה להצטרף.

כז גמ', כי מכפר יום הכיפורים על איסורא על ממונא לא מכפר. ביאר **המרחשת** (ח"א סימן ג), על פי מאי דאיתא **בבבא קמא** (ק"א), דהביא אשמו עד שלא הביא מעילתו, לא יצא, דהיינו דתשלום הממון מעכב הקרבן, ומשום הכי יום הכיפורים שהוא במקום קרבן נמי לא מכפר.

כח גמ', על פלגא דשיעורא לא מכפר. כתב **המשנה למולך** (פ"ג משגגות ה"ט), דהוה דבר פלא בעיניו. וביאר **העיני שמואל**, על פי מה שכתב **הרבינו**

למתעסק כתבו, דצריכי ל"מלאכת מחשבת" ול"אשר חטא בה", דמתעסק דפטר הכתוב מ"בה" היינו כדאמרינן **לקמן** (עמוד ב), דלרברא משכחת כגון שנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר, דהיינו ונמצא שהוא מחובר, דנעשית מחשבתו, דאי מחובר אחר, אפילו היכא דנתכוין למחובר, פטור, וכל כהאי גוונא הוי מלאכת מחשבת, ולא מיפטר אלא מ"בה". אבל מתעסק דרב נחמן אמר שמואל, דפטר משום "מלאכת מחשבת", היינו במתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר, דלא נעשית מחשבתו, ולא מייתי לקמן להא דאמר רב נחמן אמר שמואל, אלא משום חלבים ועריות דלא מתוקם ביה קרא.

(ג) בא"ד, ור' יהושע דדריש אשר חטא בה עד שיודע לך במה חטא איהו דריש כרב נחמן מלאכת מחשבת אסרה תורה. הקשה התוס' יו"ט (פ"ד מ"ב), הא אמרינן בסיפא דמתניתין אליבא דר' יהושע ד"בה" פרט למתעסק. ותירץ **הערוך לנר**, (לפי גירסת רש"י דר' יהודה אמר תמיהני), דהברייתא דמייתי אליבא דתנא קמא דמתניתין, דעל כרחק לית ליה לר' יהודה דקאמר אם כן למה נאמר "אשר חטא בה", דהא לתנא קמא אתי "בה" להורות שצריך לידע במה חטא, ועל כרחק צריך לומר דר' יהושע יליף מתעסק ממלאכת מחשבת. וכן תירץ **המנחם שלמה**.

דף יט ע"ב

(יד) **גמ'**, מתעסק דמאי אי דחלבים ועריות חייב שכן נהנה. הקשה **הערוך לנר**, מאי קשיא, דלמא אתי למעוטי מתעסק דשאר חייבי כריתות דלא שייך בהו "שכן נהנה", כגון מעלה בחוץ חלב קדשים וסבור שהוא שומן, דלא שייך לפטור משום "מלאכת מחשבת", ולא לחייב משום "נהנה", ולהכי אתי קרא ד"אשר חטא בה", וכן לענין מפתס קטורת וסבר סמנים אחרים הן, או נכנס למקדש וסבור לבית אחר. ונשאר בצריך עיון. ועיין מה שכתב **הפני יהושע בשבת** (עב:) וכן באחיעזר (ח"ג סימן נג) שהאריך.

(טו) **גמ'**, המתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה. ביאר באתון דאורייתא (כלל כד), דיסוד הפטור דמתעסק היינו משום דכל שלא נעשה מדעתו וכוונתו, הרי זה נחשב כאילו נעשה ממילא ואין כאן מעשה האדם, ומשום הכי פטור. והך טעמא שייכא בשאר עבירות, אבל בחלבים ועריות שנהנה היינו דעיקר האיסור הוא ההנאה, אם כן אף דהוי מתעסק ולא חשיב כאילו עשה הביאה או האכילה, מכל מקום, הוה ליה הנאה שהוא האיסור. והקשה **הקהילות יעקב** (שבת סימן לג), אם כן, היאך חייב חטאת, הא לענין חטאת בעינן מעשה, דמהאי טעמא ליכא קרבן בפסח ומילה, לפי שאינו עושה מעשה. לכך ביאר, דאף דכל מתעסק לא חשיב מעשה דגברא, היכא דנהנה חשיב שפיר מעשה, דכיון שההנאה הוא האיסור, הוי כעושה מעשה דרחמנא אחשביה להנאה מעשה. ועוד ביאר, דמתעסק נמי חשיב מעשה, והא דפטור, משום דחסר הכוונה, והתורה לא חייבה עבור מעשה בלא כוונה, והיכא דנהנה חשיב הרגשת ההנאה בגופו ככוונה, דכוונה הוא השתתפות הנפש במעשה הגוף, וגם הרגשת הנאה שהיא בנפש החיונית נחשבת ככוונה. [אמנם עיין **ברש"י ראש השנה** (כח). ד"ה מהו דתימא שהשווה ענין חיוב החטאת, לקיום מצות עשה, ולכאורה ביאור הדברים דכיון שנהנה הרי אינו מתעסק וחשיב עושה מעשה].

(טז) **רש"י ד"ה מתעסק בעריות**, כגון נתכוין לבא על אשתו נדה וסבור טהורה היא וכו'. הקשה **השיטה מקובצת** (אות יט), דמלשון רש"י משמע, דנתכוין לחתיכה עצמה של חלב וסבור שהוא שומן, ואהה כתב רש"י לעיל שהוא שוגג. אלא שהיה לו לומר אשתו טהורה ואחותו עמו בבית ומתכוין לבא על אשתו ונשמטה אשתו ולא ידע ובא על אחותו במקומה, אי נמי אשתו נדה ואחותו עמו בבית ונתכוין לבא על אשתו נדה ובא על אחותו, והיינו דומיא דמתעסק דחלב דפירש רש"י לעיל. וכן ביאר **הרש"ש**.

(יז) **גמ'**, אמרי ליה הגביה בין השמשות מהו. הקשה **הערוך לנר**, הא לעיל (יד), בעי להוכיח לרפרם דאין עירוב והוצאה ליום הכיפורים, ודחי, ואמאי לא הוכיח מהכא איפכא, דיש עירוב והוצאה ליום הכיפורים, דאי אין עירוב והוצאה ליום הכיפורים, מאי ממה נפשך איכא שיתחייב לר' אליעזר, הא שמא הוציאו ביום הכיפורים, ואין חייב כלום. וכן הקשה **השאגת אריה** (דיני

שם), דלרבי על כרחק גבי חלב היה מעיקרא ודאי איסור, דהא בעינן איקבע איסורא.

(ד) **גמ'**, אדר' יוחנן לא קשיא כאן עשו אבל בכל התורה כולה לא. בירושלמי בשבועות (פ"ב ה"א) ביאר, דיש לחלק בין ידיעה שקודם החטא, דבהא סגי בספק ידיעה, לבין ידיעה אחרונה לענין קרבן, דבעינן ידיעה המחייבת קרבן.

(ה) **גמ'**, אלא לריש לקיש קשיא אדמוקים לה וכו'. ובירושלמי בשבועות (פ"ב ה"א) איתא לחלק, דדוקא היכא דשייך אשם תלוי מהני ידיעת ספק, דכיון דקובע לאשם תלוי, מהני לחלק גם לחטאת, מה שאין כן בטומאת מקדש וקדשיו דליכא אשם תלוי, לא מהני ידיעת ספק. וכן הקשה **השפת אמת**.

(ו) **מתני'**, אמר ר' יוסי לא נחלקו וכו' שאני אומר מקצת עשה היום וכו'. כתב **הרש"ש**, דמשמע דתנא קמא סבר, דאף בהא נחלקו ור' אליעזר מחייב. וביאר, דמצינו לעיל (יז), דר' אליעזר מחייב בכתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת זו, וסבר תנא קמא, דהוא הדין נמי בשבת ויום הכיפורים.

(ז) **מתני'**, אם כן למה נאמר אשר חטא בה. הקשה **השפת אמת**, דמשמע דלא פליגי אתנא קמא דאמר דפליגי ר' אליעזר ור' יהושע היכא דאינו יודע איזו מלאכה עשה, ואם כן, לכולי עלמא הוצרך "בה" למעט כשאינו יודע איזה מלאכה עשה. לכך כתב, דלהני תנאי גם באינו יודע איזו מלאכה עשה פליגי, ומקשה שפיר אדר' אליעזר דחייב בכל גווני, דאם כן, מדוע נאמר "אשר חטא בה".

(ח) **רש"י על דבר שהוא משם אחר**, כגון שתי אילנות של מין אחד לפניו ולא ידע אם מזה ליקט או מזה. ור"ע **מברטנורא** (פ"ד מ"ג) פירש, כגון שתי נשים נדות עמו בבית ושגג באחת מהן. והקשה עליו **בתוס' הגרע"א** (שם), דבהאי גונא אף בנדה וטהורה עמו ונתכוין לטהורה ובא על הנדה, דהוי מתעסק ממש, דנתכוין לדבר המותר, נמי חייב, וכדאמרינן **לקמן** (עמוד ב), המתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה. ותמה עליו **הרש"ש**, הא ר"ע **מברטנורא** לא פירש דבריהם לענין מתעסק, אלא לענין ידיעה אחר החטא במה חטא, ובזה אין חילוק בין שבת לחלבים ועריות. אלא שהיה לו להקשות על ר"ע **מברטנורא**, בהא דלא פירש דבריהם גם לענין מתעסק, דהא מוכח **לקמן** (כ). דאף בהא איירי, וכדכתבו **התוס' לקמן** (כ). **בד"ה היינו**. וכמו דפירש **רש"י בד"ה על דבר**, וכן בנתכוין לזו ועשה את זו וכו'.

(ט) **רש"י ד"ה על מה נחלקו, בתוה"ד**, דבה דכתיב וכו' בין אידיעה בין אחטאת וכו' לר' יהושע עד שיתכוון לחטוא בה. הקשה **הרש"ש**, דהא **רש"י לקמן בד"ה מיבעי ליה פירש**, דלר' יהושע מתעסק פטור מטעם מלאכת מחשבת ואפילו במין אחד. וכתב, דכבר הרגיש בכך **התוס' יו"ט**. לכך ביאר, דרש"י לשיטתו דפירש **לקמן** (עמוד ב) **בד"ה אפילו ר' יהושע מחייב**, דאביי ורבא פליגי אדשמואל, וסברי, דדוקא מתכוין להיתר מיקרי מתעסק ופטור, ולא מדרשא ד"מלאכת מחשבת", דאם כן, אפילו במתכוין לאיסור ליפטור כדשמואל, אלא פטרי מדרשא ד"בה". ולדידהו ר' יהושע תרתי מיני מתעסק ממעט, א. מתכוין להיתר אפילו במין אחד, ב. במתכוין לאיסור בשני מינין, ור' אליעזר לא דריש "בה" אלא למעוטי נתכוין להיתר בלבד. (ועיין **לקמן** אות יג).

(י) **רש"י ד"ה פרט למתעסק**, בהיתרא וכו'. הקשה **הרש"ש**, הא למאי דמסקינן **לקמן** (כ), איכא למימר אף במתעסק באיסור. ותירץ, דהא דנקט רש"י מתעסק בהיתרא, או משום שרצה ליישב דרשא ד"בה" אף לר' אליעזר. או משום דדרכו בכל מקום לפרש תמניתין כמשמעה בפשוט, והיינו דר' יהודה איירי בנתכוין לזו ועשה את זו. ולמסקנא מצינן לאוקמי מיעוטא ד"בה" לר' יהושע אף בנתכוין לזו ועשה את זו בבי מינים.

(יא) **גמ'**, פרט למתעסק. ביאר **בחיודושי הגרע"א**, דהא דממעטינן מ"אשר חטא בה" פרט למתעסק, לאו משום דחשיב דלא נעשית העבירה כלל, אלא דמיקרי עבירה בשוגג, ושוגג כהאי גוונא ממעטינן דפטור מקרבן. אמנם היכא דממעטינן מטעם דמלאכת מחשבת אסרה תורה, היינו דהיכא דאינה מלאכת מחשבת, אינו בכלל מלאכה ולא נעשתה עבירה.

(יב) **רש"י ד"ה מיבעי ליה, בתוה"ד**, ואי קשיא וכו' לא צריך דממלאכת מחשבת דמייתי רב נחמן מצי למילף נראה לי דר' אליעזר לית ליה דרב נחמן וכו'. **ובתוס' בסנהדרין** (סב:) **בד"ה להגביה** וכן **בשבועות** (יט) **ד"ה פרט**

הדרק היוזמי

מסכת כריתות דף יט – דף כ

טו' ניסן – מז ניסן התשע"ב

דוכתא, אלא דגבי שבת פטור חוץ מחבורה, והכי נמי מתעסק דבכולי דוכתא חייב, אבל גבי שבת פטור, אם כן, בחבורה יהיה חייב כמו מקלקל, מה שאין כן בשאינו מתכוין דפטור בכול דוכתא.

כד גמ', דר' אליעזר סבר **הרי נעשתה כוונתו ורבי יהושע סבר הרי לא נעשתה כוונתו ומחשבתו**. ביאר **הערוך לנר**, דהכוונה היא קודם המעשה, והמחשבה בשעת המעשה, והשתא לפירוש **רש"י** דרבי אליעזר דדרש "אשר חטא בה" לפטור מתעסק, לית ליה דרשה ד"מלאכת מחשבת" ודוקא רבי יהושע אית ליה אותה דרשה. הלכך לרבי אליעזר ממעטינן אם לא נעשתה הכוונה שכוון לחטוא, ופטור. אבל מחשבה בשעת מעשה לא בעי, אבל רבי יהושע בעי שתהיה מחשבתו אף בשעת מלאכה על המלאכה, ואם עשה המלאכה בלא מחשבה פטור.

דף כ ע"א

א גמ', איכא בנייהו דרבי יהודה סבר מתעסק חייב. הקשה **הערוך לנר**, הא בלאו הכי, מוכח מהא דמתבין **לעיל** (יט:), דר' אליעזר ור' יהושע סברי דמתעסק חייב, מדמחייבי בתינוקות, דלשיטתו לא שייך לשנויי כדלעיל הואיל ומקלקל בחבורה חייב וכו', דהא איהו סבירא ליה **בשבת** (קו), דמקלקל בחבורה פטור, וכמו שכתבו **התוס' בפסחים** (עג). **בד"ה לדרבי האומר**. ותירץ **הכתר ישועה**, דיש לומר, דמתניתין דתינוקות איירי בטעה בתינוק אחד שסבור שנולד בשבת, דבהאי גונא לא חשיב מתעסק, והא דלא אוקמה **הגמ' לעיל** (יט:), בהכי, משום דעדיפא ליה לאוקמיה בכל גוונא, ואליאב דמאן דאמר מקלקל בחבורה חייב. (ועיין לעיל יט: אות כב).

ב גמ', לא מתעסק פטור. הקשה **הנר תמיד**, אמאי לא קאי בסברת המקשן, דמתעסק איכא בנייהו, אלא דר' יהודה סבירא ליה, דהוי מין אחד, ובמין אחד נמי פליגי, ולר' יהושע פטור, וסבירא ליה לשמואל כוותיה. ותירץ, דניחא ליה לאוקמי לשמואל ככולי עלמא, דאף ר' אליעזר מודה דפטור במין אחד, ואיירי באבד מלקט מלבו.

ג תוס' ד"ה אלא לאו, בתוה"ד, והדרן קושיין לדוכתיה. הקשה **הערוך לנר**, היאך פריך לשמואל מר' יהודה דמחייב במין אחד, הא לר' שמעון ור' שמעון שזורי פטור אפילו במין אחד בלא אבד מלקט מלבו, ודלמא שמואל כוותיהו סבירא ליה.

ד גמ', ר' יהודה סבר לא שנת בשם אחד ולא שנת בשני שמות פליגי. כתב **השיטה מקובצת** (אות ג) דקשה קצת, דהא מעיקרא הוי פשיטא דשחורות ולבנות הוו שני שמות, והשתא משמע דמין אחד הם. ועוד הקשה, כיון דר' יהודה אתי לאשמעינן דפליגי אף בשם אחד, אמאי נקט במילתיה תאנים וענבים, דבהא מודה נמי ר' שמעון, ולא היה לו להזכיר אלא שחורות ולבנות. ועיין בדבריו דכתב **כפי' אשכנז**.

ה גמ', רבא אמר ליקדם איכא בנייהו. כתב **הרש"ש**, דמשמע דמוקי דבריהם גופיהו בליקדם, והיינו דלא כדברי שמואל עצמו דמוקי לה **לעיל** (יט:), באבד מלקט מלבו.

ו גמ', ונתכוין לכבות את זו וכיבה את זו וכו' פטור. פירש **רש"י בד"ה והדליק**, דפטור משום מתעסק וכו'. **ובשיטה מקובצת** (אות ז) הביא, דאית ספרים דגרסי "חייב" וניחא טפי, דמייתי הך סיעתא לדברי רבא, דהא דקתני נתכוין לכבות את זו, היינו נתכוין לכבות את זו תחילה ואחר כך זו ועשה להיפך, חייב ואפילו בשתי נשימות, כיון דהכל מלאכה אחת וענין אחד, אבל שתי מלאכות, כגון להדליק תחילה ואחר כך לכבות, ועשה להיפך, אי הוי בשתי נשימות פטור, דכיון דהו ב' מלאכות, לא קרינן ביה "אשר חטא בה" לר' יהושע. **וברמב"ם** (פ"א משבת ה"י) נמי פסק דחייב, ועיין **בלחם משנה** (שם) שביאר דבריו. **והחק נתן** ביאר, דהא דאמר רבא ליקדם איכא בנייהו, לא אתי לשנויי מתניתין אליבא דשמואל, אלא אליבא דסבירא ליה דהא דמתעסק פטור, היינו דוקא מתעסק להתירא, דהיינו דר' שמעון ור' שמעון שזורי לא נחלקו בשם אחד דנתכוין לאיסור אלא בשני שמות, אבל מקדים המאוחר לכולי עלמא חייב, ור' יהודה סבר, דפליגי אפילו במקדים המאוחר בב' מינים, אבל במין אחד ונתכוין לאיסורא לכולי עלמא חייב, ואדהא מייתי רבא סיעתא דמתעסק באיסורא במין אחד חייב, ובשני מינים פטור,

יום הכיפורים סימן ע). ותירץ **הערוך לנר**, דודאי הגמ' דבעי לאשכוחי מלאכה ששייך ברגע אחד נקט הוצאה, לפי המסקנא דיש עירוב והוצאה ליום הכיפורים. ומכל מקום אין ראיה, משום דאי אין עירוב והוצאה ליום הכיפורים, יש לומר דהשיבו לר' יוסי ממלאכה אחרת ששייך גם כן ברגע אחד, דהיינו שתלש או כיבה את הנר, דבברייתא לא מפורש דהשיבו מהוצאה, אלא דהש"ס מפרש כן לפי הענין, ולכך יש לומר דמפרש כן דוקא לפי המסקנא.

יח רש"י ד"ה הגביה חפץ בין השמשות, שבין שבת ליום הכיפורים כדי להוציאו. **וברבינו גרשום פירש**, ואיכא דאמרי מכה בקורנס על הסדן דהיינו בפטיש, ואהה קאמר ר' יוסי שההגבהה היתה היום וההכאה על הסדן היתה למחרת. וכתב **השיטה מקובצת** (אות ה), דרבנן דפרכי סברי, דאולינן בתר ההכאה, דהגבהה אינה חלק מהמלאכה היא.

יט גמ', איתביה רבא לרב נחמן והרי תינוקות וכו' ועד כאן לא פטר ר' יהושע. תמה **השפת אמת**, אמאי מקשה אדר' יהושע, תיקשי נמי אדר' אליעזר דמחייב גבי תינוקות, דאיהו גופי ממעט מתעסק מ"אשר חטא בה". וכתב, דלפי מה שפירש **רש"י בד"ה אפילו לר' יהושע**, דלאביי ורבא לא קשיא, דאינהו מיירי דוקא בנתכוין להיתר, דרק לשון "מלאכת מחשבת" משמע אפילו נתכוין לאיסור, יש לומר, דבתינוקות כיון דנתכוין למלאכה הוי בכלל מתכוין לאיסור, אף על גב דבמילה המלאכה מותרת, מכל מקום, היכא דנתכוין למלאכה לא הוי בכלל מתעסק לר' אליעזר דממעט מ"בה".

כ גמ', הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק בחבורה חייב. הקשה **השיטה מקובצת** (אות ט), דלרבא גופיה נמי תיקשי, דהא הכא הוי כנתכוין לחתוך את התלוש ועלה בידו מחובר, דלא נתכוין לאיסור. ועוד, הא רב נחמן אמר שמואל פטר משום "מלאכת מחשבת", דהתם איירי בתרי גופין דהיינו שנתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר, אבל הכא גבי תינוקות לא שייך למיפטריה מהאי טעמא, דהא נתכוין לאותו גוף, והוי כמו נתכוין לחתוך התלוש ועלה בידו **שהוא** מחובר, וחד גופא, וכן הקשה **בחדושי הגרע"א**, ותירץ **השיטה מקובצת**, דעל רבא גופיה לא קשיא, משום דגבי תינוקות נמי חשיב נתכוין לאיסור, דהחובל בשבת חייב, אלא שהותר גבי מילה, ואם כן, לא שייך טעמא ד"בה" פרט למתעסק. אמנם לשמואל פריך שפיר, דליפטר מטעם "מלאכת מחשבת", ואף דהכא הוי חד גופא, מכל מקום, כי היכי דגבי "מלאכת מחשבת" לא מפליג בין איסור להיתר, אף גבי "בה" דאיירי בחד גופא נמי לא מפליג. ועיין באות הבאה.

כא גמ', שם. עיין באות קודמת, **ובקובץ שעורים כתובות** (ו. אות יט) ביאר דברי השיטה מקובצת, דפטורא דמתעסק אינו משום דסבור שהוא היתר, דאם כן בסבור בשבת שהוא חול ודאי מתכוין להיתר ומכל מקום חייב חטאת, אלא שסבור לעשות מעשה אחר, כגון סבור תלוש ונמצא מחובר, שלא היתה כונתו לתלוש מהמחובר אלא לחתיכת תלוש דהווי מעשה אחר, אבל בשני תינוקות עשה את המעשה שנתכוין לו, אלא דסבר שהוא היתר ונמצא אסור. אלא דכתב, דלפי זה אינו מדוקדק לשון השיטה מקובצת "ואין זה היתר גמור", דאפילו היה היתר גמור לא מיקרי מתעסק כמו בסבור שהוא יום חול. אמנם **הגרע"א** כתב, דדוחק לחלק דהך דתינוקות הוי כמו מתכוין לאיסור שהוא מתכוין למלאכה גמורה לעשות חבורה, עיין שם. ועיין עוד מה שהאריך **באור שמוח** (פ"א משבת ה"ח ד"ה והנה בכריתות). **ובקהילות יעקב** (סימן יב) דביאר גדר החילוק בין מתעסק לבין שוגג, ולפי זה יישב קושיית הגרע"א.

כב גמ', ותנן מי שהיו לו שני תינוקות וכו' ר' אליעזר מחייב ור' יהושע פטור. כתב **המראה כהן**, דלכאורה צריך לגרוס ותניא, דהא במשנה שלפנינו (**בשבת קלז**), קתני דאם מל של אחר השבת בשבת לכולי עלמא חייב, ופליגי במל של ערב שבת בשבת. וכתב, דאולי יש לומר, דרבא דמקשה לרב נחמן סבר כרב יהודה דהתם דמתני פטור, דהיינו דגרס כן במתניתין.

כג גמ', שם. הקשה **השיטה מקובצת** (אות י), **דבכתובות** (ה:), משמע, דלר' שמעון אינו מכיון בחבורה פטור, אף דסבר דמקלקל בחבורה חייב, ואמאי לא אמר הואיל כדאמרינן הכא. ותירץ, דיש לחלק, בין מתעסק לאינו מכיון, דהכא היינו טעמא משום דמתעסק ומקלקל שוין, דהא מקלקל חייב בכל

(יד) בא"ד, ולרבנן אינו חייב משום הבערה דמקלקל בהבערה פטור. הקשה **הערוך לנר**, לפי זה מי דחקו לפרש דטעמא דרבנן, דסברי דמקלקל בהבערה פטור, דלמא לעולם נמי סבירא להו, דחייב, ומכל מקום פטרי במבעיר משום דסברי ד"מלאכה שאינה צריכה לגופה" פטור. ותירץ, דניחא ליה לאוקמיה תנא קמא אליבא דהלכתא, דסבירא להו בכולי כר' יהודה, דמקלקל בהבערה פטור, ומלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, וכן פסק הרמב"ם (פ"א משבת ה"ז).

(טו) גמ', **דתנא קמא סבר לה כר' יוסי**. כתב **הערוך לנר**, דלא הוה מצי למימר דר' יוסי היא, דהא לר' יוסי אפילו משום מכבה אינו חייב, דהא אמר **בשבת** (לא.), דכל מכבה בשבת פטור, חוץ מהמכבה את הפתילה מפני שהוא עושה פחם.

(טז) רש"י ד"ה **להקדים**, בתוה"ד, תנא קמא חייש למוקדם ומאוחר הילכך לתרתי ליכא לחיוביה דשמא כבה תחילה ולמפטריה בולא כלום נמי לא וכו' הילכך מחייב חדא. הקשה הרש"ש וכבר הקדימו **השיטה מקובצת** (אות י), ממה נפשך, אי חשיב בבת אחת שיתחייב שתיים, ואי לא חשיב בבת אחת, יפטר לגמרי. ותירץ, דתנא קמא סבר, דאחד משני דבריו לאו דוקא, או אינו מקפיד להקדים המוקדם, או אינו מקפיד לאחר המאוחר, ומתחייב חדא או בשביל אותו שאינו מקפיד בהקדמה או באיחור, ובאחרת שרוצה בהקדמה או באיחור ונמצא שנעשית בבת אחת עם האחרת שלא בהקדמה או שלא באיחור, מיפטר. **והעולת שלמה** תירץ, דכשנתכוין להדליק ואחר כך לכבות, והדליק וכיבה בבת אחת, לא נעשה השינוי אלא בכיבוי, דנתכוין לכבות אחר הדלקה, וכיבה עתה, ולא מחייב אכיבוי, אבל בהדלקה לא נעשה שום שינוי, דלא קדמה פעולה אחרת להדלקה, דבחתירה הדליק וכיבה בבת אחת, וחייב אהדלקה. וכתב, דהא דכתב רש"י "שמא כבה תחילה" היינו בבת אחת עם ההדלקה. **וברבינו גרשום** פירש להיפך מרש"י, דאיירי כגון שנתכוין להקדים לכבות וכיבה והבעיר בבת אחת, דתנא קמא סבר, כיון דלא איתעבדא מחשבתיה דלא כיבה תחילה פטור, מן הכיבוי חייב על הבערה. ור' אליעזר ברי' צדוק סבר, דחייב שתיים, דנהי נמי דלא מקדים לכיבוי אחורי נמי לא מאחר.

(יז) תוס' ד"ה **סבירא ליה**, בתוה"ד, ויש לומר דהכא הוה טעמא דמלאכה שאינה צריכה לגופה ור' יהודה ור' שמעון לטעמייהו. **הרמב"ם** (פ"ז משגגות הי"ב) פסק, דהחותרה גחלים בשבת אם נתכוין לכבות ולהבעיר חייב שתיים, אבל אם הובערו מאלוהין, אינו חייב אלא אחת. והקשה **בחיורשי רבינו חיים הלוי** (פ"י משבת ה"ז), כיון דהרמב"ם פסק, דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, על כרחך דמפרש הסוגיא כפשטה, דתליא בפלוגתא דדבר שאינו מתכוין. ואם כן, הדרא קושית התוס' לדוכתא, דהא אף מאן דאסר היינו מדרבנן, והכא משמע דהוה דאורייתא מדמחייב שתי חטאות, ועיין באות הבאה.

(יח) תוס', שם. עיין באות הקודמת, וביאר, דטעמא דאינו מתכוין גבי שבת אינו אסור אלא מדרבנן, משום דבעינן "מלאכת מחשבת" וכשאינו מכין לא הוי מלאכת מחשבת, אבל הפלוגתא בכל התורה כולה אי ב"אינו מתכוין" מותר או אסור, היו מן התורה, כמבואר **בשבת** (קלג). לענין קציצת בהרת. ודין "דבר שאינו מתכוין" בכל התורה, ודין "מלאכת מחשבת" דשבת, חלוקין ביסודם, דדין "דבר שאינו מתכוין" תלוי בכוננו ורצונו, דאף אם יודע שהדבר ייעשה, האיסור והחייב תלוי ברצונו, כדמוכח **בפסחים** (כה). לענין הנאה הבאה לאדם בעל כרחו, דאוקמה הגמ' בפלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון דדבר שאינו מתכוין, וחזינן דאף דהנהא תבא בודאי, מכל מקום כל שאינו רוצה בה הוי בכלל "דבר שאינו מתכוין". מה שאין כן "דין מלאכת מחשבת" דאינו תלוי בכוננו ורצונו. כי אם בדיעתו שעושה את המלאכה, דמלאכת מחשבת היינו לעשות את המלאכה **בדעת ומחשבה**, וכדאיתא בסוגיין, דהיינו טעמא דפטור מתעסק בשבת, ואם כן היכא דאינו מכין, בגוונא דאינה מלאכת מחשבת, היינו דלא נעשית המלאכה בדעתו, ולא משום דבעינן שירצה בכך, ונפקא מינה דהא דמודה ר' שמעון בפסיק רישיה דווקא היכא **דניחא ליה**, כדפסק **הערוך** וכמובא **בתוס' ד"ה סבירא ליה**. היינו לדינא ד"דבר שאינו מתכוין" דכל התורה כולה, דאי לא ניחא ליה, אף דיודע שהאיסור יעשה בבירור, לא הוי מתכוין, ומותר. אבל בדין "מלאכת מחשבת" דלא בעינן רצונו וכוננו, אלא שתיעשה דעתו ומחשבתו, אין דינו תלוי בניחא ליה, וסגי בהא דהוה פסיק רישיה. ואם כן, דין "דבר שאין מתכוין" דבכל התורה שייך נמי בשבת, ובפסיק רישיה דלא

דאיתא בברייתא דנתכוין לכבות את זה חייב, דהוה מתעסק במין אחד, אבל נתכוין להדליק ואחר כך לכבות בשתי נשימות, פטור, דהוה מתעסק באיסורא בשני מינים.

(ז) גמ', **בנשימה אחת חייב וכו' דאקדומי לא מקדים אחורי נמי לא מאחר**. כתב **רש"י לקמן** (עמוד ב') **בד"ה להקדים**, דהיכא דהדליק וכיבה בבת אחת לתנא קמא דחייש למוקדם ומאוחר, תרתי ליכא לחיוביה דשמא כבה תחילה, ולמפטריה בולא כלום נמי לא דנהי דאקדומי וכו'. משמע מדבריו, דהך סברא דנהי דאקדומיה וכו' לא מהני אלא לחיוביה חדא. וביאר **העולת שלמה** (שם), דלא מיפטר אלא משום כיבוי ולא משום הדלקה, דבהדלקה לא נעשה שינוי. (ועיין לקמן באות טז).

(ח) רש"י ד"ה **לא אתעביד מחשבתיה**, דאיכא למימר כבה ואחר כך הדליק. כתב **העולת שלמה**, דלפי זה, יתפרש לשון הגמ' הכי, מהו דתימא בנשימה אחת נמי יש לומר כבה ואחר כך הדליק, קא משמע לן, דבנשימה אחת אמרינן דהדליק וכבה בבת אחת.

(ט) גמ', **כגון שנתכוין לכבות העליונות כדי להבעיר את התחתונות**. הקשה **המנחם שלמה**, אמאי לא אמר בפשיטות, לכבות העליונות ולהבעיר התחתונות, דתנא קמא סבר, דאף דמתכוין להבעיר, פטור, משום דמקלקל בהבערה פטור, ור' אליעזר ברבי צדוק סבר, דחייב. ותירץ, דהא דמוקי בהאי גונא, משום דבעי לאשמועינן אגב אורחא דקיימא לן ד"מלאכה שאינה צריכה לגופה" חייבין עליה. וכמו שכתבו **התוס' לקמן** (עמוד ב') **בד"ה כגון שנתכוין**.

(י) רש"י ד"ה **מאי טעמא**, הא לא איכוין לחדא ולגביה מתעסק הוא. ביאר **הערוך לנר**, דהחילוק בין דבר שאינו מתכוין למתעסק, דאינו מתכוין, היינו שמתכוין למלאכה שעשה, אבל לא לכוננו המלאכה, כגון גורר אדם מטה ובלבד שלא יכוין לעשות חריץ, דיודע שעושה גרירה ואפשר שיבא לידי חריץ, אבל לא **מתכוין** שיהיה חריץ, ובהא פליגי ר' יהודה ור' שמעון. ומתעסק, היינו שבשעה שעוסק במלאכה אינו יודע כלל שעושה מלאכה זו, כגון נתכוין להדליק זה וכיבה את זה, דלא ידע כלל שעושה מלאכת כיבוי, ובהא לכולי עלמא פטור. ולפי זה, הא דכתב רש"י דמתעסק הוא, היינו דלא מתכוין להבעיר, דלא העלה על ליבו כלל שיעשה מלאכת הבערה.

(יא) בא"ד, שם. הקשה **הערוך לנר**, דלפי מה שפירש רש"י דהמקשן סבר, דאי לא מכין להבעיר היינו מתעסק, אמאי דחיק ר' יוחנן לאוקמיה בנפח, ופליגי במקלקל בהבערה, הא **לעיל** (יט): אמרינן דמאן דסבירא ליה מקלקל בחבורה חייב, סבירא ליה נמי דמתעסק בחבורה חייב, ואם כן, הוא הדין מאן דסבירא ליה, מקלקל בהבערה חייב, סבירא ליה נמי מתעסק בהבערה חייב, ואף דלא איירי בנפח, ואף דההבערה לא הוה קלקול. ותירץ **הכתר ישועה**, דהא דאמרינן דמתעסק בחבורה חייב למאן דאמר דמקלקל בחבורה חייב, היינו דוקא היכא דבשאר איסורים חייב ובשבת פטור משום דאינה מלאכת מחשבת, כגון נתכוין למחובר זה וחותר מחובר אחר, אבל מתעסק דלא נתכוין לעשות מלאכה זו, דנתמעט מ'אשר חטא בה', דדוגמתו גם בשאר איסורים פטור, גם בחובל ומבעיר פטור, אף דמקלקל חייב.

דף כ ע"ב

(יב) תוס' ד"ה **כגון**, ולא נופח אלא רוצה לומר אותו שעושה הפחמין ביער. כתב **הערוך לנר**, דאינו כפירוש **רש"י דלעיל** (עמוד א') **בד"ה כדי להבעיר** דפירש, בנפח שהוא עצמו צריך לפחמין, דהיינו למלאכתו. וביאר, דתוס' פירשו כן, משום דקשיא להו לישנא ד"כדי להבעיר התחתונות", דלרש"י צריך לדחוק ד"כדי" היינו אף שמבעיר את התחתונות. ולכך פירשו, דאיירי בעושה פחמין, דהיינו ששורף עצים ביער שיהיו פחמין לנפח לעשות מלאכתו, וכשיש לו צבור של גחלים, העליונים שהם הגדולים, רוצה לכבות שלא יבערו, ומה שנשאר הם הפחמין הדקים שאינם ראויין לנפחים, ועל כן מכין לבערם שיהיו אפר.

(יג) בא"ד, וזהו קלקול דאינו ראויים לשום דבר. כתב **הרש"ש**, דמה שכתבו דאינו ראוי לשום דבר, לאו דוקא, דהא ראויין לכיבוס בגדים, וכמו שכתב **רש"י בתמורה** (לד.) **בד"ה כל הנשרפין** (ב).

הדרק היוזמי

מסכת כריתות דף כ – דף כא

טו' ניסן – יז ניסן התשע"ב

מה שלא היה יכול לכלול במילת "אדם" דלשיטת רבי שמעון אינם קרויים "אדם". והערוך לנר כתב, דנקט "מהלכי שתיים" מפני העלילות.

דף כא ע"א

(א) תוס' ד"ה אוציא דם ביצים, ויש בהן איסור והיתר. כתב הערוך לנר, דיש להגיה ויש בהם איסור והיתר. וביאר, דכוונתם להקשות, דבטעם של איסור והיתר לחוד סגי. והא דכתבו ודם ביצים וחגבים הוי מצי למעט שאין בהן טומאה חמורה, כוונתם להקשות, דבטעם דטומאה חמורה לחוד סגי.

(ב) גמ', נפש אשר תאכל כל דם חזר וכלל. הקשה העולת שלמה, הא הוה כלל ופרט המרוחקין זה מזה דבתרי פסוקי הוא. ולחוד מאן דאמר אין דנין.

(ג) גמ', טומאתו ושחיטתו מנלן סברא מדלכל מילי וכו'. הקשה הרש"ש, הא בעלמא אמרינן דג' כתובין הבאים כאחד לכולי עלמא אין מלמדין. ועיין ברד"ל מה שכתב דיש ליישב בדוחק.

(ד) רש"י ד"ה לאתויי כוי, וחיה לא איצטריך לרבות דחיה בכלל בהמה. וברבינו גרשום כתב, דחיה לא איצטריך לרבווי, דבהדיא כתיב בה איסור דם, דכתיב "איש כי יצוד ציד חיה וגו'", וכתיב בתריה, "דם כל בשר לא תאכלו".

(ה) גמ', דכוונה גבי בהמה לאחר מיתה וכו'. הקשה העולת שלמה, אמאי לא משני דטומאה קלה הוי לאחר שחיטה, וטומאה חמורה במתה, וגמ' שאין כן באדם. ולכא למימר דבבהמה טמאה ליכא שחיטה. ותירץ, דמשמע ליה, דהא דקתני שיש בהן טומאה קלה וחמורה, היינו באותה בהמה עצמה, והא לא משכחת לה.

(ו) גמ', וחלב בשווקים אין צריך לא מחשבה ולא הכשר. פירש רש"י בד"ה אינן צריכין, דבחלב שחוטה קמיירי שהרי הוכשר בדם שחיטה. וכן פירש הר"ש בעוקצין (פ"ג מ"ג), אמנם הר"מ פירש (שם), דאיירי בחלב בהמה טמאה, לפי שהוא מטמא כמו בשרה, ואין צריך הכשר.

(ז) רש"י ד"ה והחלב, דהכשר דקודם מחשבה לאו הכשר הוא כדאמרינן בהעור והרוטב עולשין שליטין לבהמה וכו'. כתב השפת אמת, דאיכא לדחויי, דשאני התם, דבשעת ההכשר לא היה הדבר בר קבלת טומאה, כיון שליטין לבהמה, הלכך בעי הכשר לאחר שירד עליו תורת קבלת טומאה, מה שאין כן הכא, שהבהמה עצמה היתה בת קבלת טומאה והוכשרה בשחיטה, מהני ההכשר נמי לגבי החלב, אף דעדיין צריך מחשבה.

(ח) גמ', כיון דאילו מצרף לכזית וכו'. הקשה העולת שלמה, אמאי בעי לטעמא דצירוף, תיפוק ליה דמעיקרא כשהיה מחובר לנבלה היה מטמא טומאה חמורה, דהכי נמי אמרינן בחולין (קכח:), החותך כזית בשר מאבר מן החי, ואחר כך חישב עליו לאכילה טהור, אבל בחישב ואחר כך חתכו טמא, דקיבל הבשר טומאת אוכלין מהאבר בעודו מחובר, וכו'. מאיר דסבירא ליה דטומאת בית הסתרים מטמא, ואוקמינן התם דאיירי שהוכשר, ופריך למה לי הכשר תיפוק ליה דהיה מטמא טומאה חמורה כשהבשר היה מחובר באבר. ותירץ, דלא מהני טומאה חמורה דמעיקרא, אלא בגונא שכשהיה מטמא טומאה חמורה היה אוכל, ומפני הטומאה חמורה שבו קיבל נמי טומאה קלה להצטרף לפחות מכביצה, ועל כן השתא נמי דליכא הטומאה חמורה נשארה הטומאה הקלה, אבל הכא דכשהיה מחובר לנבילה, לא חישב עליה ולא הוה אוכל, ליכא טומאה קלה.

דף כא ע"ב

(ט) גמ', הכא במאי עסקינן כגון שחיפהו בבצק וכו'. פירש רש"י בחולין (פב). בד"ה ואמר, דמצטרף בהדי בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה, ומטמא שאר אוכלין. אמנם התוס' בבבא קמא (עז). בד"ה פרה הקשו, דהא איירי הכא שיש כזית מן הנבילה. ולכך כתבו, שטמא הבצק מן הנבילה על ידי צירופו לכביצה, כמו שמיטמא ממקום אחר, שהכזית יכול להיות מטמא ומצטרף.

(י) גמ', במשא מיהת מיטמא דהא טעון ליה. כתב הערוך לנר, דלפי זה, צריך לומר, שלא חיפה כולו בבצק, אלא אותו צד שנוגע באוכלין, דאי חיפהו כולו עד שאי אפשר לו ליגע בנבילה שבתוכו, גם במשא לא מטמא, וכדאמרינן בחולין (קכה:), דאת שלא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא.

ניחא ליה, ולמאן דאסר בעלמא, הכא נמי אסור מדאורייתא, כיון דהוי מלאכת מחשבת.

(יט) בא"ד, שם. עיין באות הקודמת, ובקהילות יעקב (סימן יג ד"ה ולאשר) ביאר, דהא דאמרינן דמאן דאסר דבר שאינו מתכוין לא אסר אלא מדרבנן, היינו דוקא בשאר מלאכות, דבעינן מלאכת מחשבת, אבל גבי חובל ומבעיר דמקלקלין חייבין, ומשום דלא בעינן מלאכת מחשבת, כדאמרינן לעיל (יט:); דהנח לתינוקות הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב, הכי נמי דבר שאין מתכוין חייב מדאורייתא.

(כ) גמ', רב אשי אמר כגון שנתכוין לכבות והובערו מאליהם. ופירש רש"י בד"ה רב אשי, ולא להבעיר שלא היה יודע שסוף תחתונות להבעיר. כתב בשו"ת אבני נזר (אורח חיים סימן רנא), דמוכח מדברי רש"י, דספק פסיק רישא מותר, אף דהוי פסיק רישא, דהא הכא הווי פסיק רישא ומכל מקום כיון דלדידיה הוי ספק שרי.

(כא) רש"י ד"ה רב אשי, ולא להבעיר שלא היה יודע שסוף תחתונות להבעיר. הקשה הערוך לנר (לעיל עמוד א), דלפי מה שביאר לעיל (עמוד א') עיין לעיל אות י), הא לא חשיב דבר שאין מתכוין אלא מתעסק, דכולי עלמא אית להו דפטור.

(כב) גמ', החותה גחלים בשבת להתחמם וכו'. הרמב"ם (פ"ז משגגות הי"ב) פסק, דהחותה גחלים בשבת שהוא מכבה את העליונות ומדליק את התחתונות אם נתכוון לכבות ולהבעיר חייב שתיים, חתה גחלים להתחמם מהם והובערו מאליהן חייב שתיים מפני שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה. והקשה הכסף משנה (שם), אי בסיפא מיירי בגוונא דנתכוון מה הוסיף ארישא. ועוד, אמאי איצטריך למימר דחייב משום דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, תיפוק ליה מפני שהוא מתכוין, ואי אינו מתכוין, אמאי חייב. וכתב, דאפשר, דמיירי בגוונא דאינו מכין, אלא מאחר שהוא יודע שודאי יתבערו הוי כפסיק רישיה. והלחם משנה (שם) תירץ, דודאי איירי במתכוין, ואתי לאשמועינן בהך בבא, דאף שאינה צריכה לגופה, חייב. דאי מבבא דרישא הוה אמינא, דנתכוין חייב משום שצריך לשניהן. ועיין מה שביאר הערוך לנר בדבריו.

פרק דם שחיטה

(כג) רש"י ד"ה טומאה חמורה, כשהיא נבלה מטמאה במשא. ביאר העולת שלמה, דאין כונתו דמה שמטמא במשא היא הטומאה חמורה, דהא עוף אינו מטמא במשא, אלא בבית הבליעה. אלא כוונתו, דנבלת בהמה מטמאה בגדים במשא, ועוף נמי מטמא בגדים בבית הבליעה, אבל גבי שרצים ליכא טומאת בגדים. והא דנקט רש"י משא, לאפוקי מגע נבילה דליכא טומאת בגדים.

(כד) תוס' ד"ה דם עיקור, אבל קשה וכו'. ביאר הרד"ל, דקושייתם דוקא לשיטת הבה"ג שהביאו התוס' בחולין (ט). ד"ה כולו תנינא, אבל לפירוש רש"י (שם) ד"ה שהיה דרסה לא קשיא מידי. עוד כתב, דאף לשיטת הבה"ג יש ליישב, דאף דאינה טריפה, היינו דאי בדרו לה סמא חיה, כדאיתא בחולין (נד). גבי מחו בכולייתא וקטלי, אבל בלאו הכי הנשמה יוצאת בו.

(כה) תוס' ד"ה דם הקזה, והוא הדין דבדם שחיטה ונחירה ועיקור בעינן שהנשמה יוצאה בו. ברמב"ם (פ"ו ממאכלות אסורות ה"ג), משמע דסבר, דבדם שחיטה לא בעינן דם שהנשמה יוצאה בו. וכתב הלחם משנה (שם), דהיינו משום דסבר, דכיון שהוא ממקום שהנשמה יוצאת, שהוא הסימנים דתלי בהו חיותא, כל דם היוצא הוי דם הנפש.

(כו) תוס' ד"ה דם ביצים, וקשיא דבגמ' קאמר אוציא דם ביצים שאין מין בשר. ותירץ השפת אמת, דבמתניתין איירי לענין ברת שחייבים דוקא ב"דם הנפש", ומדא נתמעט אף ביצי זכר שאינן דם הנפש, אך בביריתא דממעטינן מלאן מהא דכתיב "לעוף ולבהמה", ממעטינן דוקא מידי דאינו בשר. (כז) גמ', שומע אני אפילו דם מהלכי שתיים. התוס' יו"ט (בביכורים פ"ב מ"ז) ביאר אמתניתין דהתם, דהא דנקט לישנא ד"מהלכי שתיים" ולא נקט "אדם", משום דתני לישנא דפסיקא, הכולל כל מיני אדם לכל הדעות, כגון עכו"ם,

ורבינו, ולדידיה לא בעינן כעין הפרט דוקא, אלא מרבה כל מילי ולא מיעט אלא דבר אחד, ואם כן, ליכא למעוטי דם מהלכי שתיים, דהא מרבינן כל מילי, ולא ממעטינן מ"לעוף ולבהמה" אלא המסתבר טפי, דהיינו דם ביצים ודגים וחגבים, אבל דם מהלכי שתיים הוי מרבינן. ולהכי איצטריך תנא דברייתא למעוטי דם מהלכי שתיים מקרא אחרינא.

ד) גמ', לא שנו אלא בלב עוף הואיל ואין בו כזית. הקשה השפת אמת, מאי קא משמע לך, דמאי שנו מכל איסורי תורה. ותירץ, דאשמועינן דלעולם אין בדם לב של עוף כזית.

ה) גמ', כי קתני אין חייבין עליו על דם דיליה כי קאמר רב דאתי ליה מעלמא. והרי"ף בחולין (לט. מדפי הרי"ף) גרס איפכא, דכי קאמר רב דם דגופיה, וקושיית הגמ', קאי אההיא דאתי מעלמא דהיינו דם איברים, ופירש הרי"ף (שם), דדם דאתי מעלמא היינו דם האיברים שהיה בלוע בהם, ופירש לתוך הגוף, דחשיב דם איברים דהוי בלא תעשה, ורב איירי בדם המכונס בחללו של הלב, דחשיב כדם בעין, ואי איכא ביה כזית, חייב כרת.

ו) תוס' ד"ה ודם חללים, ומשמע לפי הסוגיא דשמעתתא דגבי אדם ובהמה אין דינן שווה דגבי אדם דם שלאחר יציאת נשמה מכשיר, ולגבי בהמה דם שאחר יציאת נשמה אינו מכשיר. אמנם הרמב"ם (פ"י מטומאת אוכלין ה"ג) פסק, דגם בבהמה דם המכשיר היינו דם השותת ולא דם הקילוח. ועיין בברכת הזבח שביאר דבריו.

ז) תוס' ד"ה קיבל דמו, בסוה"ד, אם אכל בשתי העלמות. אמנם הרמב"ם (פ"ו משגגות ה"ג), פירש דאיירי בהעלם אחד. וביאר הלחם משנה (שם) דסבר, דבכוס שני נמי איכא דם קילוח, ובשתי העלמות חייב לר' יוחנן, והכא איירי בהעלם אחד, דלר' יוחנן כיון דדם קילוח לבד, חשיב דם שהנשמה יוצאה בו, ובשני הכוסות מעורבים שני הדמים, אם כן, חשיבי שני הכוסות כמין אחד וחייב אחד, וריש לקיש סבר, דכיון דבכוס אחת יש גם דם פטור שהוא דם המשחיר, ובכוס השניה איכא רק דם חיוב, הוו שני מינים, ומשום הכי חייב שתיים בהעלם אחד.

ח) מתני', ומודה ר' עקיבא שאינו מביא את מעילתו עד שיתודע לו. הקשה הרש"ש, אמאי לא ישלם מספיקא להקדש לכולי עלמא, דמה גרע הקדש מצדקה, דאמרין בנדרים (ז). דספיקא לחומרא. ותירץ, דהקדש שאני, שהרי פטרה תורה כל המזיקין את ההקדש, ודוקא בנהנה בשוגג מן ההקדש, חידשה התורה להביא אשם ומעילתו לכפרה, ואין לך בו אלא חידוש, דהיינו בודאי אבל לא בספק. והעולת שלמה תירץ, דדוקא נדר וצדקה חשיב ספק איסור, דעובר "בבל תאחר" מקרא ד"מוצא שפתיך תשמור" כדאיתא בראש השנה (ו). מה שאין כן במעילה שאינו אלא חיוב תשלומין כגזול את חבירו, ובספק ממון אזלינן לקולא.

ט) מתני', ואם ספק מעלתי המעות נדבה. הרמב"ם בפירושו המשניות כתב, דהא דאמרין "ואם ספק וכו'" אין הכונה שמתנה כך, אלא הם מדברי ר' טרפון. אבל רש"י בשבת (עא:): **בד"ה למ"ד אשם,** פירש דצריך להתנות כך, וכתב הערוך לנר, דיש להוכיח כפירושו, מהא דאיתא במתניתין "והמעות נדבה", ופי' הגליון, לקיץ המזבח, דלדברי הרמב"ם קשה, הא כשלא חטא נשארין המעות חולין, ואם כן, כשקונה קרבנות בדמים אלו מביא חולין לעזרה, אלא על כרחך בעינן למימר, דמתנה בפירושו שאם ישאר ספק, ילכו המעות לנדבה.

י) מתני', אמר ר' עקיבא נראין דבריו במעילה מועטת. כתבו התוס' בשבת (עא:): **ד"ה מאן,** דר' טרפון לאו עצה טובה קא משמע לך שיביא אשם אחד ויתנה, אלא דסבר דאינו יוצא מידי עבירה בשני אשמות עד שיביא אשם ומעילה ויתנה, ולהכי אין חילוק בין מעילה מרובה למעילה מועטת. וכתב הערוך לנר, דלדברי התוס' יש לפרש מחלוקת ר"ע ור"ט, דר' טרפון פליג אדר"ע בבי' ענינים, א. דלא מהני אלא אם כן יביא בתחילה אשם ומעילה. ב. דמהני תנאי, ואהה קאמר ר' עקיבא דמודינא לך דמהני תנאי, וכך יעשה במעילה מועטת, ופליגנא עלך, דבמעילה מרובה אין צריך לעשות כן.

דף כב ע"ב

יא) גמ', מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת. הקשו התוס' בזבחים (מח.).

יא) גמ', לאפוקי מת וכו' דטומאה בוקעת ועולה. הקשה השיטה מקובצת (אות ג', וכן הקשה הרש"ש) הא אכתי איכא נפקא מינה מן הצדדים. ותירץ, דהכא מטמא אפילו בצדדים, כיון שהבצק חשיב כיסוי של מת. והעיר השפת אמת, אם כן, לא בעי לטעמא דטומאה בוקעת ועולה.

יב) תוס' ד"ה רב חנניא, לא ניהא ליה לאוקמי כדאוקמא רבי חייא דדוחק לומר כיון דמצרף ליה לכזית משום הכי לא בעי הכשר. אמנם הרמב"ם (פ"ג מטומאת אוכלין ה"ו וה"ז) הביא גם סברת ר' חייא וגם סברת ר' חנניא. וביאר הכסף משנה (שם) דסבר דלא פליגי, והא דהקשו התוס' דאי לא פליגי אמאי איצטריך ר' חנניא למימר דמטמא טומאת משא כשהבצק מחובר לנבילה, נימא דכיון דאם יסירו הבצק, יטמא טומאה חמורה, השתא נמי מטמא. יש ליישב, דאי נימא הכי יקשה, אמאי לא מטמא הבצק עצמו טומאה חמורה מחמת הנבילה, ולכך אמר טעמא דקושטא, שמטמא במשא טומאה חמורה.

יג) רש"י ד"ה אמר מר, דהא עוף נמי לא מטמא במשא ואמר לעיל דמטמא טומאה חמורה. וכתב הערוך לנר, דהא דקאמר דבמשא לא מטמא, היינו דלא מטמא שלא בנגיעה, לאפוקי נבלת בהמה דמטמא במשא אף דלא נגע, ולאפוקי נבלת עוף דמטמא בגדים בבית הבליעה, אף דלא נגע, כגון שתחב לו חבירו לתוך פיו, מה שאין כן שרץ, דאינו מטמא בבית הבליעה.

יד) גמ', אמר ר' זירא התרו בו משום שרץ לוקה משום דם אינו לוקה. כתב הקרן אורה (מעילה יז), בדעת הרמב"ם (פ"ד מאבות הטומאה ה"ז), דדוקא כשהדם מחובר לבשר מצטרף לכעדשה. דלא רק לענין טומאה, אלא אף לגבי אכילה, כשהדם בפני עצמו אינו חייב.

טו) גמ', של בין השינים מוצצו ובוולעו ואינו חושש. פירש רש"י בכתובות (ס). בד"ה מוצצו, דהא ליכא דחזוי ליה. וכתב המשנה למלך (פ"ו ממאכלות אסורות ה"ב), דאף דכל דבר שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור, היינו דוקא באיסור תורה, אבל באיסורין דרבנן לא. והקשה הערוך לנר, דמשמע מרש"י, דאי איכא דחזוי ליה, איכא חששא, ומה בכך שיראה שבוולע דם שמוצצו משיניו, הא אמר רב ששת דבלא פירש אפילו איסור דרבנן ליכא, ומיייתי סיעתא מהא דקתני דבין השינים מוצצו. אלא על כרחך כוונת רש"י, דאי איכא דחזוי ליה כשדם בפיו, יסבור ששתה דם בהמה, דלא ידע שהוציא משיניו, ואם כן הקושיה במקומה עומדת, הא מאן דחזוי ליה סבור שעובר על איסור תורה, ואם כן, אסור אף בחדרי חדרים.

טז) גמ', דאית ביה קשקשים, כתב בחידושי הגרע"א, דמלשון הגמ' משמע, דדוקא כשמעורב בדם קשקשים התיירו, אבל לכתחילה אסור ליתן קשקשים בדם, וכן מבואר בתוס' ד"ה דכוותה גבי, דכתבו, דבדם מהלכי שתיים לא שייך קשקשים. אמנם כתב, דמלשון הרמ"א (סימן פג סעיף ג) משמע, דשרי לכתחילה ליתן קשקשים.

דף כב ע"א

א) גמ', יהא אוכלו עובר בלאו. הקשה הרד"ל, הא אין מזהירין מן הדין. וכתב, דלדעת המגיד משנה (פ"ב ממאכלות אסורות ה"ד), כיון דאיכא עשה לאיסורא, מזהירין בלאו מן הדין. והעולת שלמה כתב, דאין כוונת הגמ', ללאו ממש אלא איסור דאורייתא.

ב) גמ', ודין הוא מה בהמה טמאה וכו'. הקשה הרד"ל, דאיכא למיפרך מה לבהמה שכן מטמאה טומאה קלה אפילו בגוונא דלא מטמא טומאה חמורה כגון דצירף, וכדאמרין לר' חייא לעיל (כא:). ובשלמא לרב חנניא נהי דמשכחת גוונא דבהמה מטמאה טומאה קלה ואדם לא מטמא, מכל מקום אינה פירכא, דלאו משום קולא דאדם הוא, אלא משום דמטמא טומאה חמורה דבוקעת ועולה.

ג) גמ', תלמוד לומר וזה לכם הטמא זה טמא ואין דם מהלכי שתיים טמא. כתבו התוס' בכתובות (ס). **בד"ה יכול,** דהאי ברייתא פליגא אברייתא דלעיל (כ:), דממעט דם מהלכי שתיים, מדכתיב "לעוף ולבהמה". וביאר המוצפה איתן, דטעמא דפליג משום דמבואר בסוגיא דלעיל, דממעטינן מכלל ופרט וכלל, דם מהלכי שניים וכן דם שרצים ודם ביצים ודם דגים וחגבים, ובשבועות (כ). אמרינן, דאיכא מאן דדריש כל התורה כולה בריבוי ומיעוט

דבחות יאיר (סימן ר"ג) הקשה עליו מרש"י דידן. ובספר **יד מלאכי** (כללי התלמוד כללי האלף כלל ל) הביא שמסוגית הגמ' **דבבא בתרא** (קכ:), מוכח, דגם לענין זה מזה וזה מזה אמרינן אין גזירה שווה למחצה, ותתיישב גירסא דידן שמחק רש"י. ועיין **בקדושת יו"ט** (הלכות סנהדרין פרק ב הלכה ז), דתמה, מי גילה להם דכונת רש"י דלא גריס אין היקש למחצה, דדעתו דלא כהמידות אהרן, הא "היקש" לא הוי אלא בסמוכים, אבל הכא הילפותא מהוי"ו יתירה, דמוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון, ורבנן פליגי כו' ולא מקרי היקש, ומשום הכי אמר רש"י, דכאן לא שייך אין היקש למחצה, דלאו היקשא היא אלא יתורא, ולא גרס לה, והגמ' דקרי ליה "היקש" משום דדמי להיקש, והוא לשון מושאל. וכן פירש החק נתן דברי רש"י.

טז גמ', אימא לא יהא ספיקו חמור מודאו וכו' כתב רחמנא ואם נפש וכו'. ביאר רבינו יונה בברכות (א. מדפי הרי"ף), דטעמא דמחמרינן בספק טפי מודאי, משום שעל הוודאי משים האדם החטא על לבו ודואג ומתחרט עליו וחוזר בתשובה שלמה, אבל על הספק עושה סברות ואומר אותה חתיכה שאכלתי אולי היתה מותרת, ולא ישית אל לבו לשוב, ולכך החמירו בו יותר. **יז** גמ', חטאת בת דנקא. כתב רש"י **בזבחים** (מח. **בר"ה דנקא**, דלאו דוקא נקט דנקא, אלא דמים קלים בעלמא שלא ניתן לה קצבה. והתוס' (שם) **בר"ה וחטאת** כתבו, דכן מוכח מהא דאמרינן **לקמן** (כו.). גבי מפני מה לא נתנה תורה שיעור במחוסרי כפרה, ופריך אלא מעתה חטאת חלב תהא לה קצבה. **ובתוס' לעיל** (י:) **בר"ה מכלל** כתבו, דהא דקתני התם שאין לך דבר שקרב בסלע אלא כבש, דמשמע דחטאת הוי בסלע, לא הוי אלא מצוה מן המובהר. **יח** מתני', דברי ר"ע רש"א שניהם מביאים אשם אחד. כתב השפת אמת, דדברי רבי עקיבא נאמרו אף במעילה מועטת, דלשון חתיכה לא משמע מעילה מרובה, ולכן נראה, דרבי שמעון מדינא מחייב להביא אשם ודאי אחד, כיון דסבר דאשם תלוי ליכא, והרי אחד מהם בודאי חטא, ורבי עקיבא דאית ליה דמן התורה איכא אשם תלוי, אמר עיקר הדין, ובודאי אם רוצין להתנות ביניהם ולהביא אשם יכולין, אבל אין מחוייבים, ונפקא מינה נמי במרובה, אבל אין לומר דרבי עקיבא סבר כרבי יוסי דאין מביאין אשם ביחד, דהא אמר רבא לעיל מדברי שניהם נלמד דלא בעינן ידיעה, [וטעמא דרבי יוסי משום דבעי דביעה בתחילה].

בר"ה מה להלן, דהיכי יליף מגזירה שווה "מצות מצות", הא חטאת חלב גופה בהקישא ילפא, כדאמרינן הוקשה כל התורה לעבודת כוכבים. ותירץ, דהאי גוונא לא חשיב "למד בהיקש" דאינו חוזר ומלמד בגזירה שווה, כיון דאי לאו הקישא הוה מוקמינא ליה בכל דבר, ולא אתא הקישא אלא למימר דלא איירי אלא בדבר שיש בו כרת.

יב גמ', ור' עקיבא סבר כי ילפינן מצות מצות וכו'. הקשה הערו"ל, דלמא ר' עקיבא לא גמר גזירה שווה ד"מצות מצות". ותירץ, דעל כרחק ר' עקיבא נמי יליף לה, דאי לאו הכי, מנא ליה שאין אשם תלוי באכל ספק לא תעשה או עשה, דבהנך ליתא קרבן ודאי, אלא על כרחק דילף מגזירה שווה ד"מצות". **יג** רש"י ד"ה לא דכולי עלמא הקישא עדיף, שהרי אין משיבין על ההיקש. בגמ' הכא לא גרסינן ליה, **ובזבחים** (מח.). גרסינן. וכתבו התוס' (שם) **בר"ה דכולי עלמא**, דהא דקאמר דכולי עלמא היקש עדיף, היינו לענין דטוב לנו לעשות הגזירה שווה למחצה, ממה שנבטל ההיקש לגמרי.

יד גמ', ור' עקיבא סבר אין היקש למחצה. הקשה המצפה איתן, הא **במנחות** (פז.), גבי אין דנין אפשר משאי אפשר, מוכח דלר' עקיבא יש היקש למחצה. ותירץ, דהתם יש להשיב על ההיקש, הלכך לא ילפינן לכל מילי, מה שאין כן הכא דאין להשיב, ילפינן כל מילי אליבא דכולי עלמא. ודחה בכך מה שכתב הגר תמיד, דר"א **בזבחים** (דף י: ודף יא.) סבר יש היקש למחצה, דהא לא מקיש אשם לחטאת לפסול לא לשמה אלא לענין סמיכה, והרי סבירא ליה לרבי יוסי בסוף פרק חטאת העוף, דאינה ראייה דהתם איכא להשיב, ולא דמי להכא.

טז גמ', ורבי עקיבא סבר אין היקש למחצה. רש"י ד"ה ורבי עקיבא מחק דברים אלו, וכתב הערוך לנר, דלגרסתו, לא גרסינן מ"ור"ע סבר אין היקש למחצה וכו' עד ור"ע אשם בכסף שקלים". וכתב הערוך לנר, דלא גרס לה, משום דסבר דמאי דאמרינן אין היקש למחצה, היינו לומר דדבר הנלמד מחבירו על ידי היקש צריך שילמוד כל הפרטים הנמצאים במלמד ולא שילמוד פרט אחד בלבד, ולא נאמר דאין היקש למחצה לומר שילמוד זה מזה וזה מזה. אבל הביא, **דבמידות אהרן** (לבעל הקרבן אהרן ב"ג מדות) כתב בפשיטות, דגם לענין למוד זה מזה וזה מזה, נאמר הכלל דאין גזירה שווה ואין היקש למחצה, ודלא כרש"י. וכן כתוב בהליכות עולם. והביא,

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה שלאבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ה"ח בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©